

Araştırma Makalesi | Research Article

1954 Seçimlerinde Siyasi Partilerin Söylemlerinin Gazeteler Üzerinden İncelenmesi

Investigation of the Discussions of Political Parties through Newspapers in 1954 Elections

Mehmet SUIÇMEZ (Asst. Prof. Dr.)

Bilecik Şeyh Edebali University Vocational School of Söğüt
Bilecik/Türkiye
mehmet.suicmez@bilecik.edu.tr

Başvuru Tarihi | Date Received: 14.10.2022

Yayına Kabul Tarihi | Date Accepted: 21.12.2022

Yayınlanma Tarihi | Date Published: 30.01.2023

Suiçmez, M. (2023). 1954 Seçimlerinde Siyasi Partilerin Söylemlerinin Gazeteler Üzerinden İncelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(1), 223-252 <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1189119>

Öz

Bu çalışma, Türk yazılı basınında farklı iktidar ilişkilerine ve ideolojik yönelimlere sahip olduğu düşünülen gazetelerin haber içeriği üretme ve sunma tarzlarındaki farklılığı 1954 Türkiye genel seçimleri örneği ile ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda dönemin Demokrat Parti (DP) iktidarına yakınlığı ile bilinen Zafer gazetesi ile muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'ne (CHP) yakınlığı ile bilinen Yeni Ulus gazetelerinin 09 Nisan 1954-2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdikleri ayrıntılı haber sunumları incelenmiştir. Çalışmada gazetelerin haber başlıklarının ve içeriklerinin altında yatan anlamlara geniş bir bakış açısı kazandırmak için Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda haberlerin veriliş biçimlerinde gazetelerin ideolojilerine göre haberleri okuyuculara sundukları ve bu bakış açısına uygun bir söylem ürettikleri görülmüştür. Buna göre Demokrat Parti hükümetine yakın Zafer gazetesi, hükümetin yatırım ve kalkınma politikasını eleştirel bir dilden uzak bir söylemde ana olay olarak sunarken; CHP'ye yakın Yeni Ulus gazetesi ise Demokrat Parti'yi takip ettiği yanlış politikalarıyla özellikle işçileri ekonomik alanda zor duruma sokan, baskı ve şiddet yanlısı bir tutum sergileyen parti olarak konumlandırmış ve bu konumlandırmaya uygun söylem üretmiştir. Bu çalışma 1954 Türkiye genel seçimlerini konu alan ayrıntılı haber sunumlarından yola çıkarak Türk siyasal tarihinde gazetelerin haber içeriği üretme ve sunma tarzlarındaki farklılığın anlaşılmasına yardımcı olması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Basın, Cumhuriyet Halk Partisi, 1954 Genel Seçimleri.

Abstract

This study aims to treat the 1954 Türkiye general elections as an example to reveal the differences between the newspapers, which are thought to have different power relations and ideological orientations in the Turkish print media, with regard to their ways of producing and presenting news content. In this respect, the main focus has been placed upon the examination of news reports which appeared between 09 April 1954 and 2 May 1954 about the 1954 Turkish general elections on the frontpages of Zafer newspaper, which is known for its closeness to the Democratic Party (DP) government of the time, and of Yeni Ulus, which is known for its closeness to the opposition party, the Republican People's Party (CHP). In the study, the method of Van Dijk's critical discourse analysis has been used to gain a broader perspective on the meanings underlying the news headlines and contents of the newspapers. The study was brought to its conclusion that the newspapers presented the news to the readers according to their ideologies in the way the news was delivered and produced a discourse suitable for this point of view. Accordingly, Zafer newspaper, which is close to the Democratic Party government, presents the government's investment and development policy as the main event in a discourse that is far from being critical; Yeni Ulus newspaper, which is close to CHP, on the other hand, positioned the Democrat Party as a party that puts the workers in a difficult situation in the economic field with its wrong policies, and exhibits an attitude of repression and violence, and produced a discourse suitable for this positioning. This study is important for facilitating an understanding of the difference between the way newspapers produce and present news content in Turkish political history, based on the detailed news presentations on the 1954 Turkish general elections.

Keywords: Democratic Party, Press, Republican People's Party, 1954 General Elections.

Giriş

Yazılı medya organlarından birisi olan gazeteler, hazırladıkları haber bültenlerinde okuyucularına ülkede ve dünyada meydana gelen güncel olaylar hakkında metin ve fotoğraflar kullanarak bilgi vermektedir. Düzenli ve günlük aralıklarda yayın yapan bu gazeteler haber içeriklerinde sosyo-politik görüş ve yorumlara yer vermektedir (Girgin, 2003: s.65). Gazeteler tarafından hazırlanan haber ve yorumlar okuyucuda algı oluşturmaya yöneliktir. Gazetelerin algıya hükmederek okuyucularıyla kurdukları bu iletişim, gazetelerin karşı tarafa iletmek istediği mesajı açık bir şekilde ortaya koymak yerine, okuyucunun algısal tutumlarını üstü kapalı olarak etkilemeye çalıştığı iletişimdir (Dağıtmaç, 2015: s.91). Erdoğan ve Korkmaz'a (2005: s.247) göre kapitalist toplumlarda basın, haber içerikleriyle bilincin ve ideolojinin yeniden üretilmesini sağlamaktadır. Kapitalist toplumlarda egemen sınıf kendi egemenliğini sürdürebilmek için egemenliği altındakileri düşünsel alanda kendi çıkarlarına göre şekillendirmektedir. Yazılı basının bu ideolojik yapısı, iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte günümüzde sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel tüm "demokratik kurumların" faaliyetlerini ve iş yapma biçimlerini etkilemiştir (Erdoğan, 1999: s.35).

Demokrasi, toplum iradesinin yönetime yansımadır. İnsanoğlu dünya var olduğu andan itibaren yaşamını sürdürebilmek için düzen kurmaya ihtiyaç hissetmiştir. Kurulan sistemler insanlar arasında kaosu çıkmasını önlemiştir. İnsanlar temel ihtiyaçlarını karşılarken bile birbirine zarar verme ihtimali yüksek varlıklar olduğundan zaman içerisinde birtakım kurallar inşa etmişlerdir. Bu kurallarla birlikte birbirlerinin haklarını gözetmişlerdir. İnsandaki yönetim isteği ilk çağlardan itibaren kendini göstermiştir. Gücün kimin elinde toplanacağı sorusu da hep insanlığın kafasını meşgul eden bir soru olmuştur.

Demokrasi kavramının eski Atina'da ortaya çıktığı ileri sürülse de günümüzdeki anlamıyla demokrasinin Sanayi Devrimi sonrası ulus devletlerinin belirmesiyle meydana geldiği kabul edilmektedir. Eski Atina'da agora denilen meydanlarda fikirlerin tartışılmasıyla demokrasinin temelleri atılmıştır. İnsanoğlu yönetim mekanizmasını elinde bulundurarak diğer kişilerin üzerinde tahakküm kurmak istemiştir. Bu anlayış doğrultusunda gücü ele geçiren kişi veya kişiler birçok maddi ve manevi unsurlardan faydalanmıştır. Ortaçağ döneminde bu güç kilisenin ve kralın elinde bulunmaktadır. Zaman içerisinde Avrupa'daki Rönesans ve Reform hareketleriyle kilisenin ve kralın gücü zayıflamıştır. Matbaanın icadıyla da okuryazar oranında artış görülmüştür. Okuryazar sayısındaki artış toplumların bilinçlenmesine ve yöneticilerin sorgulanmasına neden olmuştur. Bilinçlenmenin yanı sıra sanayi devriminin İngiltere'de doğması ve zamanla diğer Avrupa ülkelerine sıçraması ülkeler arasında ticaretin gelişmesine olanak sağlamıştır. Ticaret ile ülkeler arasındaki ilişkiler ilerlerken farklı ülkelere insanlar da birbirleriyle tanışma fırsatı elde etmiştir. Bu sayede daha çok habere ulaşan toplumlar diğer ülkelerdeki gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmuşlardır.

Yöneticilerin yönetilenlere hesap verebilirliği, iktidarın keyfi ve gelişmiş kullanımının kısıtlanması, yasalar ve ulus devlet önünde eşit yurttaşlar fikrinin dünyada yaygınlaşması Sanayi Devriminin yanı sıra Fransız İhtilali'nin sonucunda gerçekleşmiştir (Karaman, 2018: s.77). Fransız İhtilali ile birlikte ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı ve halk egemenliği en sık rastlanan fikirlerden biri olmuştur (Guibernau, 1997: ss.98-100). Bilgi akışı gücü elinde bulunduran imparatorlukların dağılım sürecini hızlandırmıştır. Milliyetçilik akımlarının güçlenmesiyle imparatorluklar parçalanma aşamasına girmiştir. Ulus devletlerle birlikte halklar yönetimde söz sahibi olduğunu göstermiştir. Gücü tek

elde toplayan kral ve padişahların hakimiyeti zayıflamış onun yerine birçok ülkede cumhuriyet rejimiyle birlikte demokratik sisteme geçilmiştir. Son zamanlarda Osmanlı İmparatorluğu'nda ortaya çıkan demokratik talepler Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle yükselişe geçmiştir. Cumhuriyet'le birlikte halk kendi yöneticilerini seçme imkanına kavuşmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında tam anlamıyla halkın iradesinin sandığa yansımadağı bir gerçektir.

2. Dünya Savaşı'nın sona ermesine kadar Türkiye'de çok partili yaşama geçiş denemeleri yapılsa da pek başarılı olunamamıştır. 2. Dünya Savaşı öncesi hem Türkiye'de hem de Avrupa'da gerçek anlamda demokrasi işlememiştir. Genellikle tek adam anlayışı yönetime hakim olmuştur. Ancak 2. Dünya Savaşı sonrası Türkiye ABD'nin önderliğindeki müttefik devletlerinin yanında yer alarak demokrasi ittifakının içerisinde olmuştur. Türkiye'nin demokrasi cephesini tercih etmesi tek partili yönetim anlayışının da terk edilmesini sağlamıştır.

Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun içinde yer aldığı yönetimin uzun süre iktidarda söz sahibi olması demokrasiyle pek bağdaşmamıştır. Bu nedenle CHP içindeki bir grup partili dünya konjoktürünün ve halkın taleplerini dikkate alarak yeni bir parti kurma sürecine girmişlerdir. O dönem CHP yönetimi tarafından tasarlanarak mecliste konuşulan "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu" ise CHP içerisindeki bu muhalif kanadın oluşmasını tetiklemiştir. Topraksız köylülerin topraklandırılması vaadiyle ortaya atılan bu yasa özellikle geniş topraklara sahip olan milletvekilleri tarafından yoğun şekilde eleştirilmiş ve bu yasaya karşı çıkan milletvekilleri açıkça yasanın aleyhinde oy kullanacaklarını ifade ederek muhalif bir grup oluşturmuşlardır (Balcı & Karadeniz, 2018: s.271). Her gün daha da artan bu muhalif ses içerisindeki Celâl Bayar, Refik Koraltan, Adnan Menderes ve Fuat Köprülü'den oluşan 4 isim iç siyasetteki gelişmelere tepki olarak 7 Haziran 1945'te Meclis grubuna "Dörtlü Takrir" vermiş ve bu teklifle hükümetin çok partili siyasal hayata geçmesini istemiştir. Bu teklif kabul edilmeyince teklifi sunan vekiller 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurmuşlardır (Balcı & Karadeniz, 2018: ss.275-276). Henüz resmi bir yayın organı bulunmayan Demokrat Parti kuruluşunda toplumla iletişimini, dönemin siyasal iktidarına muhalif içerikli yayın yürüten *Vatan* ve *Tasvir- i Efkâr* Gazeteleriyle sağlamıştır (Koçak, 2014: ss.143-144). Fakat Demokrat Parti zaman içerisinde politikalarını topluma ilk elden açıklayabileceği resmi bir gazeteye ihtiyaç duymuş ve bu doğrultuda profesyonel olarak partinin resmi yayın organı olan *Zafer* gazetesi kurulmuştur. Demokrat Parti kendisine yakın yayın organları aracılığıyla "Demokratikleşme" talepleri içerikli bir söylem üzerinden politika yürütmeye başlamıştır. Buna karşın CHP ise toplumla iletişimini CHP'nin yayın organı haline gelen *Yeni Ulus* gazetesi ile kurmaya çalışmıştır. 1950 seçimleri Demokrat Parti'nin kesin zaferi ile sonuçlanınca CHP muhalif konuma geçmiş ve bu yeni konumuna uygun politik söylem üretmeye başlamıştır (Bakacak, 2013: s.542). Her iki parti de 1954 seçimlerine ürettikleri bu politik söylemle ve bu söylemi halka taşıyan basın organları aracılığıyla girmiştir. Bu durum gazetelerin olayları topluma sunma biçimlerinde farklılıkların oluşmasına neden olmuştur. Bu bağlamda bu çalışma 1954 yılı genel seçimleri sürecinde Demokrat Parti ve CHP'nin söylemlerinin iki farklı ideolojiye yakın olan *Yeni Ulus* ve *Zafer* gazetelerine nasıl yansıtıldığı Teun Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada haberler üzerinden gazetelerin siyasal partilerle arasındaki ilişkinin ortaya çıkartılması hedeflenmiştir.

Demokrasi Kavramı

İnsanlık tarihi boyunca yöneten ve yönetilen ilişkisi hep var olmuştur. İnsanoğlu yaşadığı dünyayı bir düzene sokabilmek için yönetim araçlarına ihtiyaç duymuştur. Yönetim sayesinde planlama yapılarak kaosun önüne geçilmeye çalışılmıştır. Eski çağlarda genelde tek bir kişinin yönetime hakim olduğu anlayıştan zaman içerisinde vazgeçilerek halkın istekleri de dikkate alınmaya başlanmıştır. Matbaanın yaygınlaşmasıyla okuma yazma oranındaki artış toplumların bilinçlenmesine ön ayak olurken sanayileşmeyle birlikte gelişen ticari faaliyetler toplumlar arasındaki bilgi akışını hızlandırmıştır.

Demokrasi yurttaş veya halk topluluğu anlamlarına gelen “demos” sözcüğü ile iktidar ve yönetim anlamındaki “kratos” sözcüğünün birleşmesiyle oluşmuş bir kavramdır. Bu yönüyle demokrasi halkın iktidarı ve yönetimi elinde bulundurması anlamına gelmektedir (Gözübüyük, 2003: s.22).

Geniş halk kitlelerinin farkındalığı arttıkça yöneticilerin icraatları sorgulanır duruma gelmiştir. Ülkeleri ve gelecekleri hakkında kararlar alan liderlerin ellerindeki gücü kendi menfaatleri doğrultusunda kullanıp kullanmadıkları tartışılarak alternatif sistem arayışları halkın gündemine yerleşmiştir. İngiltere’de Sanayi Devrimi’nin ortaya çıkmasıyla üretim artışı ve toplumlardaki aydınlanma fikrinin doğuşu yöneticilerin koltuğunu sarsmaya başlamıştır. İmparatorluklar milliyetçilik akımıyla zayıflamış ulus devletler gün yüzüne çıkmıştır. Aydınların ortaya attığı fikirler toplumların kaderlerini belirlemelerini de teşvik etmiştir. Ekonomik, siyasi ve sosyal alanda alınan kararların etkisi tartışılarak idarecilerin yönetimlerine ortak olmanın formülleri aranmıştır.

Birçok sistem halkın beklentilerini karşılamaktan uzak olmasına rağmen demokratik yönetim biçimleri bu isteklere yaklaşmaktadırlar. Bu yönetim şekli halkın talepleri doğrultusunda meydana gelerek onun tercihlerini göz önüne alarak faaliyet gösterir. Halkın arzularına çözüm bulan demokratik sistemler insanlığın yaşam serüveninde ulaşmak istediği hedeftir (Lijphart, 1986: s.1).

Eski Yunan devletinde inşa edilen demokrasi halkların yönetimde söz sahibi olmalarına katkı sunmuştur. Halkın egemenliği anlamında kullanılan demokrasi kavramı sayesinde istenmeyen yöneticiler seçimler aracılığıyla iktidardan uzaklaştırılmıştır.

Kent devleti anlayışıyla ilk defa Sümerlerde ortaya çıkan demokrasi antik dönemde en muazzam haline Yunan kent devletlerinde ulaşmıştır. Yönetim Yunan kent devletlerinin ilk zamanlarında aristokratların hakimiyetindeyken süreç içerisinde deniz ticaretinin ilerlemesiyle halk da zenginleşerek yönetimde görünür olmuştur (Şenel, 2001: s.239-240).

Yönetim şekli olarak demokrasiyi seçen ülkeler toplumu da yönetime katmanın gerekliliğini anlamışlardır. Bu nedenle demokrasiyle yönetilen ülkelerde sistemin işleyişi için siyasi partiler vazgeçilmez unsurlardır. Değişik düşünceleri temsil eden siyasi partiler iktidara gelmek için birbiriyle yarışır. Parti programlarında yaşama geçirecekleri uygulamaları anlatarak halkın oyuna talip olmaktadır.

Günümüz demokrasilerinde siyasi partiler halkla devlet arasındaki köprüyü kuran, halkla devleti birbirine yaklaştıran kuruluşlardır. Bu sebeple siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda dile getirildiği gibi demokratik siyasi yaşamın ayrılmaz parçalarıdır (Türk, 1995: s.554).

Demokrasi seçimler vasıtasıyla gerçekleşen bir sistemdir. Siyasi partiler seçim zamanlarında halkın oyunu almak için birtakım stratejiler geliştirirler. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla halkı ikna etmeye çalışan siyasal parti liderleri, genellikle iktidarın olumsuz yönlerini eleştirerek sandıktan galip çıkmanın yollarını ararlar. Liderler söylemlerinde propagandayı da ön plana alarak partilerinin seçimlerden en çok oyu almaları için çaba gösterirler. Toplum yönetiminden memnun olmadığı siyasileri yeniden seçmeyerek iktidardan uzaklaştırmıştır.

Siyasi partiler ideolojilerini ve vaatlerini topluma aktarabilmeleri için kitle iletişim araçlarından faydalanmaktadırlar. Yapılan yayınlar sayesinde siyasi partiler kendileri lehine kamuoyu oluşturabilmektedirler. Toplum tarafından güçlü kılınan siyasi iktidarlar sahip oldukları güçlerini medya vasıtasıyla daha fazla arttıracaklardır (Fidan, 2016: s.80).

Serbest seçimler aracılığıyla iradesini sandığa yansıtabilen halk yöneticilerinden hesap sorabilir konuma gelmiştir. Demokrasi sayesinde halkın tercihleri doğrultusunda iktidara gelen yöneticiler, halkın isteklerini görmezden gelemezler. Nitekim yöneticilerin iktidara gelmek için ileri sürdükleri vaatlerini yerine getirememeleri durumunda bir sonraki seçimi kaybetme ihtimalleri büyüktür. Seçimde yönetimi kaybedebilirler.

Demokrasinin temel öğelerinden biri olan seçimler vasıtasıyla toplum sorunlarına çözümler bulmaya çalışır. Herkesin bir oya sahip olduğu sistemde halk siyasi partiler arasından kimin ülkenin yönetiminde söz sahibi olacağına karar verir. Her seçim zamanında seçmen oyuyla siyasal iktidara mesaj verir. Hukukun üstünlüğüne dayalı sistemde kişiler ve kuruluşlar hukuk kuralları tarafından denetlenirler. Farklı grupların düşüncelerini özgürce dile getirdikleri bu sistemde sorunlar tartışılarak çözüm yolları aranmaktadır.

Türk Demokrasi Hayatına Geçişin İlk Denemeleri ve Demokrat Parti'nin Kuruluşu

Türk demokrasi hayatına bilinçli ve sistemli geçişin ilk denemelerini birinci Meşrutiyetle birlikte başlatmak mümkündür. 17 yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin siyasal, ekonomik ve askeri olarak gerilemeye başlamasıyla bu gerilemenin önlenmesine yönelik birçok girişimde bulunulmuş ancak bu girişimler başarısız olmuştur. Bu durumda hareket eden düşünürler, devleti kurtarmanın yollarını düşünmeye başlamıştır. Bu düşüncenin bir sonucu olarak II. Abdulhamit tarafından 1876 yılında Kanuni Esasi yürürlüğe girmiş ve resmen meşrutiyet yönetimine geçilmiştir (İnan, 1998: s.141).

Meşrutiyetin kısa sürmesi Meşrutiyet taraftarlarını memnun etmemiş ve 1876 Kanuni Esasi'yi yeniden yürürlüğe koymayı isteyen Meşrutiyet taraftarları örgütlenmeye başlamışlardır (Karpas, 2012: s.100). Bu örgütler 1908 yılında İttihat ve Terakki Fırkası adı altında aynı amaçla birleşmeye karar vermişlerdir. Daha sonra II. Abdülhamit'e Meşrutiyet'in yeniden ilan edilmesi için baskı yapılmış ve yapılan baskılara daha fazla dayanamayan II: Abdülhamit 23 Temmuz 1908'de Kanun-i Esasi'yi yeniden ilan etmiş ve böylece 24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet dönemi başlamıştır (Karpas, 2012: ss.91-92). II. Meşrutiyet ile birlikte getirilen özgürlük alanları 31 Mart vakasının yaşanmasıyla tarihe karışmış ancak bu süreçte elde edilen tecrübe Türk demokrasisi açısından Cumhuriyete miras olmuştur.

Osmanlı'nın son yıllarında başlayan demokrasi hamleleri Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte sürmüştür. Nitekim 17 Kasım 1924'te Cumhuriyet tarihinin ilk muhalefet partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulmasından sonra ilk iş olarak iktidarı eleştirmeye başlamıştır. Özellikle iktidarın

milli ve manevi değerlere yönelik aldığı kararların yoğun şekilde eleştirilmesinden dolayı partinin kapatılma süreci başlatılmıştır (Akbulut, 2002: s.441). 5 Haziran 1925 yılında partinin kapatılmasıyla Cumhuriyet tarihindeki sistemli ilk muhalefet teşkilatı deneyimi tarihe karışmıştır. Ancak Mustafa Kemal Atatürk Türk demokrasisinin gereklerini yerine getirmesi için yeniden kontrollü muhalefet yapısının oluşturulması çalışmalarına başlamış ve bu çalışmaların bir sonucu olarak Ali Fethi Okyar öncülüğünde 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Bu gelişme Türkiye'de demokratik sistemin oluşturulmasının en önemli adımlarından birisi olarak değerlendirilmektedir (Uran, 2008: s.195). Parti özellikle iktisadi konularda liberal bir söylem üretmiştir (Yavalar, 2016: s.39). Serbest Cumhuriyet Fırkası girdiği seçimlerde beklenenin üzerinde rağbet görmüştür. Bu durum, halk desteğinin yeni oluşturulan partiye kayacağı endişelerini artırmıştır. Böylece Ali Fethi Okyar kendi isteği ile partiyi feshetmiştir.

Çok Partili yaşama geçiş aşamasında oluşturulan iki muhalefet partisi de Türkiye'de demokratik yapının bir zorunluluğu olan çok sesliliği ortaya çıkarmıştır. Nitekim Cumhuriyetin kurucu kadrolarının da içinde bulunduğu yönetimin uzun süredir iktidarda söz sahibi olması demokrasi ile bağdaşmayan bir uygulama olarak görülmeye başlanmıştır. Bu nedenle CHP bünyesinde bir grup partili, yeni dünya düzenini ve halkın gereklerini dikkate alarak yeni bir parti kurma sürecine girmiştir. "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu" bu sürecin hızlanmasını sağlamış ve 7 Haziran 1945'te Celal Bayar, Refik Koraltan, Adnan Menderes ve Fuat Köprülü'nün aralarında bulunduğu 4 isim, iç siyasetteki gelişmelere tepki olarak meclis grubuna " "Dörtlü Takrir" vermiş ve bu teklifle hükümetin partili siyasal hayata geçmesini istemiştir. Bu teklifin kabul edilmemesi üzerine teklifi sunan vekiller 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurmuşlardır (Balcı & Karadeniz, 2018: ss.275-276). 1923 yılında "Halk Partisi" adı altında kurulmasının ardından CHP'nin uzun yıllar Türk siyasi hayatında "tek parti" olarak yer almasının ardından Türk demokrasisi Demokrat Parti'nin kurulmasıyla yeni bir döneme girmiştir (Bakacak, 2013: s.542). Nitekim Demokrat Parti'nin hızla büyümesinden endişelenen CHP 1947'de yapılması gereken seçimleri 1946 'ya almıştır. Her ne kadar Demokrat Parti bu değişikliğe itiraz etse de seçimlerin erken tarihe alınmasına engel olamamıştır.

Demokrasinin İlk Adımları 1946 Seçimleri

Türkiye açısından gerçek anlamda demokrasi 1946 yılında tek parti iktidarının sona ererek çok partili sisteme geçilmesiyle başlamıştır. CHP'den ayrılan bir grup siyasetçi yeni siyasi çalışmalarını yürütmek için Demokrat Parti'yi kurmuştur. İlk seçimlerde CHP iktidar partisi olmasının avantajıyla hareket ederek Demokrat Parti'ye karşı üstünlük sağlamıştır. Demokrat Parti henüz yeni kurulduğundan ve ülke çapında yeterli örgütlenmeyi sağlayamadığından meydanlarda halka kendini tam ifade edememiştir. Demokrat Parti gerekli altyapıyı kuramadan girdiği seçimlerden istediği sonucu alamamıştır.

Seçim sonuçları açıklandığında CHP birinci parti olarak ilk sırayı almıştır. Fakat Ankara, İstanbul gibi büyükşehirlerde DP'nin öne geçtiği görülmüştür. Seçim sonuçları netleştikçe İsmet İnönü'nün Demokrat Parti'nin en az oy alan milletvekilinden düşük oy aldığı ortaya çıkmıştır. İktidarın seçime demokratik olmayan seçim kanunuyla girmesi ve muhalefetin rahat bir çalışma ortamı içerisinde faaliyetlerini sürdürememesi 21 Temmuz 1946 seçimlerinin üzerindeki meşruiyeti ortadan kaldırmıştır. Halkın iradesinin gerçek bir şekilde sandığa yansımadığıyla ilgili şaibeler ileri sürülmüş bu durum Türk demokrasi tarihinde 1946 seçimlerinin güvenilirliğini tartışılır hale getirmiştir (Akandere, 2010: s.23).

Devletin olanaklarını üst düzeyde kullanarak seçim faaliyetlerini yürüten CHP'ye karşı Demokrat Parti bir dahaki seçime daha hazırlıklı girmiştir. Seçim çalışmaları için yeterli süreye sahip olan Demokrat Parti ülke genelinde İsmet Paşa'nın liderliğindeki CHP'ye yönelik güçlü bir strateji izlemiştir.

Tek parti iktidarının halkın beklentilerini karşılamayan icraatları, toplumsal tabandan gelen değişim isteği, 2. Dünya Savaşı'nın dünya ekonomisinde yarattığı durgunluğun insanları yoksullaştırması gibi sebepler ülke genelinde muhalefetin güçlenmesine neden olmuştur. Demokrat Parti ise bu olumsuz ortamda vatandaş açısından umut vadeden alternatif haline gelmiştir.

Demokrat Parti'nin Politikalarının 1950 İle 1954 Yılı Seçim Sürecine ve Sonrasına Etkileri

1950 seçimleri 1946 seçimlerine göre daha sorunsuz geçmiştir. Seçimlere gölge düşürecek önemli bir olay meydana gelmemiştir. Seçimlere çok yüksek katılım sağlanmış ve halkın yüzde 80'i oy kullanmıştır. "Yeter Söz Millettin" sloganıyla seçime giden Demokrat Parti, oyların yüzde 54'ünü alarak seçimden zaferle çıkmıştır. Seçim sisteminin ortaya çıkardığı sonuçlara göre CHP mecliste 69 sandalye elde ederken Demokrat Parti 408 sandalye kazanmıştır (Zürcher, 2016: s.318).

CHP'de siyasete başlamış ve kısa sürede kendini parti teşkilatına kabul ettirmiş Aydın ilinin zengin ailelerinden birine mensup siyasetçisi Adnan Menderes'in öncülüğünde kurulan Demokrat Parti, yurdun dört bir yanına dağılarak halka çözüm önerilerini anlatmıştır. Demokrat Parti içerisinde Adnan Menderes'in en yakın çalışma arkadaşı, Atatürk ile de yakınlığı bilinen Celal Bayar'dır. Cumhuriyet'in kurucu kadroları arasında yer alan Celal Bayar, Demokrat Parti'nin kuruluşunda önemli görevler almıştır.

Liderlik özelliklerine sahip olan Bayar, sadece halkın genel olarak beklentilerini anlamakla kalmamış özellikle köylünün siyasetçilerden neler istediğini kavramıştır. Bayar 1945'te alternatif bir parti kurma kararı aldığı anda Menderes'i kurucu üye olmaya çağırmıştır. 1950 genel seçimlerinde partisi iktidar olursa Menderes'in başbakan olmasını amaçlamıştır. Yalnızca Menderes'in Türkiye'yi Batı'nın gelişmiş ülkeler seviyesine çıkaracağını düşünmüştür (Ahmad, 2015: s.52).

1950 seçimlerinde Demokrat Parti'nin yönetim kademesi partililerle birlikte halkın arasına karışarak onların sorunlarını dinlemiştir. Cumhuriyet'in kuruluşuyla var olan CHP parti olarak halkla arasında belli bir mesafe bırakmıştır. Halkın gözünde daha çok entelektüel kesimin yer aldığı parti imajı çizen CHP, Anadolu insanıyla gönül bağı kurmakta zorluk çekmiştir. CHP döneminde esnaf ve köylü kesim kendini ikinci plana itilmiş hissetmiştir.

2. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından zengin sınıf, yoksul halk ve çok sayıda aydın CHP'ye karşı kesin bir kanaat oluşturmuştur. Dünya genelinde demokratik rejimler ön plana çıkarken Türkiye'de demokrasi kelimesi sadece sözcük olarak varlığını sürdürmüştür. Demokrasiden beklenen tek parti, tek şef sistemine dur demekti ve bunu dile getirecek bir yapının oluşumu umut edilmiştir (Timur, 1991: s.22).

Demokrat Parti iktidara geldiğinde özgürlüklerin önünü açacağını kötü ekonomik koşulları iyileştireceğini seçim meydanlarında vaad etmiştir. 1950 seçimlerinden Demokrat Parti'nin zaferle çıkması sonucu CHP mecliste muhalefet partisi haline gelmiştir. Sandıktan başarıyla çıkan Demokrat Parti, vatandaşın sorunlarına çare olmak için seçim öncesindeki vaatlerini teker teker uygulamaya koymuştur. Demokrat Parti sağlık, eğitim,

tarım gibi alanlarda ekonomik yatırımlara hız vermiş, basın alanında da düşünce ve ifade özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmak için çeşitli düzenlemeler yapmıştır.

Tarımda makineleşmeye gidilerek üretim arttırılmış, ithal edilen mallar ile halkın yaşam koşulları iyileştirilmiştir. Bu yıllarda tarımda makineleşmenin yol açtığı işsizlik nedeniyle köyden şehire göç süreci hızlanmıştır. Demokrat Parti'nin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile kurduğu ilişkiler neticesinde ülkeye giren döviz artışı, toplumun refah seviyesinde görece artış sağlarken halkın alım gücü de yükselmiştir. Bu dönemde gazeteciler haberlerini ve yazılarını yazarken sansüre çok fazla maruz kalmayarak özgürce düşüncelerini ifade etmenin özgürlüğüne kavuşmuşlardır.

Savaş sonrası artan tarım ürünlerinden gelen gelir küçümsenmeyecek kadar fazla olmuştur. Döviz rezervleri, büyüyen ihracat gelirleri buna ilaveten dış yardımlar ve dış borç olanakları sayesinde tüketim malları ithalatı yükselmiştir. Bu gelişmelerin neticesinde alım gücünün iyileşmesiyle halk buzdolabı, çamaşır makinesi, elektrik süpürgesi gibi yaşamı kolaylaştıran elektronik aletlere sahip olmaya başlamıştır. Taksitli satışların uygulamaya konulmasıyla birlikte bu ürünlere talep çoğalmıştır (Çavdar, 2019: s.46).

1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti, 1954 seçimlerine giderken ABD ile yakınlaşmanın neticesinde NATO'ya girmenin yollarını aramıştır. İktidar Kore Savaşı'nı fırsata dönüştürerek ABD'den sonra buraya en çok asker gönderen ikinci ülke olmuştur. Türk askeri Kore'de düşmana karşı kahramanca savaşarak büyük bir başarı örneği sergilemiştir. ABD ise Türkiye'nin Kore'deki desteğini karşılıksız bırakmayarak NATO içerisindeki ağırlığını kullanarak onun birliğe üye olması için yoğun çaba göstermiştir. Bu girişimlerin sonucunda kısa bir süre sonra Türkiye NATO'ya kabul edilmiştir.

1954 genel seçimleri yaklaşırken iktidar koltuğunu korumak ve seçmen desteğini garanti altına alabilmek için iç politikada halkın desteğini alabilecek projeleri uygulamaya sokmuş, dış politikada ise Kore Savaşı'na asker yollayarak NATO'ya katılma başarısı göstermiştir. Bunun sonucunda ise ABD'den ekonomik yardım almıştır (Albayrak, 2004: s.251).

Demokrat Parti iktidarında 1950 ile 1954 yılları arasında sanayideki gelişmeler, tarıma da yansımıştır. Tarımda makineleşmeye gidilerek topraktan alınan verim arttırılmıştır. Üründeki çoğalma ihracat gelirlerinde yükselmeye neden olmuştur. İktidar eğitim, sağlık ve ulaşımda yaptığı yatırımlarla halkın beğenisini kazanmıştır.

Çiftçiye tarımda yüksek oranlı destekleme ücreti verilmeye başlanmıştır. Bu destekler sayesinde kırsal alanda yaşayan çiftçinin alım gücü artmıştır. Hükümetin çiftçiye açtığı kredilerden en çok toprak sahipleri yararlanırken bu ekonomik gelişimden küçük üreticiler de faydalanmıştır. Demokrat Parti seçim meydanlarında köylünün artık köylü sigarası olan Yeni Harman'ı bırakıp daha kaliteli olan Bafra sigarasını içmeye başladığına dikkat çekmiştir (Çavdar, 2019: s.46).

Demokrat Parti, seçimlere gitmeden önce muhalefetin üzerindeki baskıyı artırarak ekonomik gelirlerini azaltmak için birtakım yollara başvurmuştur. CHP'nin mal varlıklarına el koyarak CHP'yi ekonomik açıdan zora sokmanın hesaplarını yapmıştır. CHP bu duruma yönelik sert bir tutum gösterse de bir sonuç alamamıştır.

CHP'nin parti faaliyetlerini yürütmek açısından önemli bir yere sahip olan mal varlığı, Demokrat partililerin sıklıkla dile getirdiği bir mesele olmuştur. CHP'nin mal varlığına el

konulması önerisi 9 Aralık'ta Millet Meclisi'ne gelmiştir. Bu durum partide maddi kaybın yanı sıra itibarın zayıflaması endişesini de gündeme getirmiştir (Ahmad, 2015: ss.65-66).

1954 Seçimlerine Yaklaşırken Basının Durumu

Demokrat Parti'nin basına olan yaklaşımı seçim atmosferinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Demokrat Partili yöneticiler başlangıçta basın özgürlüğünü savunarak işe başlamış ve siyasal mücadelelerini basın yoluyla halka iletme çabası içerisinde olmuştur. Bu durum Demokrat Parti'nin hızla yükselmesine ortam hazırlayan temel faktörlerden birisi olmuştur. Ancak zaman içerisinde CHP'yi destekleyen basın-yayın organları susturulmak istenmiştir. Basın özgürlüğüne vurgu yaparak iktidara gelen Demokrat Parti, *Ulus* gazetesini kapatarak bu söyleminden ne kadar uzaklaştığını ortaya koymuştur. Daha sonra muhalefet *Ulus* gazetesi yerine *Yeni Ulus* gazetesini çıkarmıştır. Seçimler yaklaşırken Osman Bölükbaşı'nın lideri olduğu Millet Partisi, iktidarın yasaklarına maruz kalmıştır. Parti dini siyasete alet etmek suçlamasıyla kapatılmıştır. Kısa bir süre çalışmalarına ara veren parti tekrardan Cumhuriyetçi Millet Partisi adıyla faaliyetlerine devam etmiştir.

Gazetecilerin iktidara yönelik eleştirileri basın özgürlüğünü sekteye uğratmıştır. Basın yönünden CHP döneminden daha fazla özgürlük ortamı sağlayacağını dile getiren Demokrat Parti, oklar kendisine çevrilince bu vaadinden vazgeçerek yeni bir basın yasasını yürürlüğe koymuştur. 9 Mart 1954 tarihinde "Neşir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler Hakkında Kanun" kabul edilerek iktidarın aleyhine yayın yapmak suç kapsamına alınmıştır. Basın emekçileri bu yasayla ispat hakkından da mahrum bırakılmışlardır.

"Neşir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler Hakkında Kanun" 9 Mart 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile basının iktidara karşı yayın yapma hakkı engellenmiştir. Aynı günlerde kabul edilen 6337 sayılı yasa ile 5680 sayılı Basın Yasası'nın 36'ncı maddesi değiştirilerek basın davalarının Ağır Ceza Mahkemeleri'nde görülmesi uygulaması yürürlüğe konulmuştur (Albayrak, 2004: s.253).

İktidar gazetecilerin eleştirilerine karşılık onların özgürlüklerini kısıtlamış hatta Halkçı gazetesi başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın yazılarından dolayı hapse girmiştir.

Ahmet Emin Yalman'la birlikte birçok gazeteci yeni basın kanunu savunmasına rağmen Halkçı gazetesinin başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın 24 Eylül 1954'te 26 ay hapis cezası almıştır. CHP'nin mal varlığına el koyan Demokrat Parti, *Ulus* gazetesinin de kapısına kilit vurmuştur. *Ulus* gazetesi kapatılınca Halk Partililer *Halkçı* gazetesini yayınlamışlardır. Gazetenin başyazarını Hüseyin Cahit Yalçın ve Nihat Erim kaleme almıştır. Oldukça yaşlı olan ve mesleğin duayeni sayılan Hüseyin Cahit Yalçın'ın tutuklanacağı kimsenin aklından geçmediği bir zamanda Şişli'deki evinden alınarak hapse atılmıştır (Topuz, 2003: s.197).

Demokrat parti iktidarı boyunca basını kullanarak halkın desteğini kazanmaya çalışsa da toplumsal ve ekonomik vaatlerini gerçekleştirmeye çalıştığı siyasi arenada toplumsal krizlerin tırmanmasıyla basın muhalefeti de artmıştır (Çakır & Yavalar, 2017: s.268). Bu yıllarda hükümete sert muhalefet eden bazı gazeteciler ise komünistlikle suçlanmıştır. Basın da zaman zaman bu uygulamalara maruz kalmıştır. Demokrat Parti'nin basına yönelik bu tavrı aydınların tepkisini çekmiştir. İktidara destek veren birçok aydın zaman içerisinde Demokrat Parti'ye ilgiyi azaltmıştır. Aydınların Demokrat Parti'ye destekleri düşse de ekonomideki başarı ve halkın yaşam kalitesinin yükselmesi iktidara desteği daha ileri noktalara taşımıştır. Ancak iktidarla muhalefet arasındaki kutuplaşma belirgin olarak ortaya çıkmıştır. O zamanlarda, Sovyet tehdidi algısı üzerinden hükümet kendisine karşı

olanları püskürtmek için olmadık gerekçelerle muhaliflerini komünistlikle suçlamıştır. Demokrat Parti iktidarı tarafından muhalefete karşı radikal önlemlerin alınması nedeniyle karşıt görüşte olanlar bu duruma tepkisini sert söylemlerle dile getirmiştir. Bu süreç içerisinde muhalefet iktidar bağlantısı zayıflamış hatta tamamen birbirlerinden uzaklaşmışlardır. Bu ilişkiler ağının ortasında yer alan basın da, gerginlikten payına düşeni almıştır (Özgen, 2004: s.37). 1954 seçimleri de muhalefet ve iktidar bağlantısının zayıfladığı ve gerginliğin en üst seviyeye çıktığı bu atmosferde gerçekleşmiştir.

1954 Seçimlerinde Seçmen İradesinin Sandığa Yansımaları

2 Mayıs 1954 seçimlerine gidilirken İnönü ilk seçim konuşmasını 9 Nisan'da Malatya'da gerçekleştirilirken Adnan Menderes ise 19 Nisan'da Erzurum'da halkın karşısına çıkmıştır. İnönü miting meydanlarında Demokrat Parti'yi ve liderini hesapsız ve plansız olmakla itham ederken iktidar CHP'nin tek parti dönemindeki uygulamalarına işaret ederek partinin özgürlük düşmanı olduğuna dikkat çekmiştir. CHP, Demokrat Parti'yi Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve Petrol Kanunu üzerinden eleştirerek ülkeyi milli olmaktan çıkarıp dış güçlerin rahatlıkla hareket ettiği bir alana dönüştürmekle suçlamıştır. Halk CHP'nin geçmişteki otoriter tutumundan dolayı Demokrat Parti'ye karşı yürüttüğü bu suçlamalara itibar etmeyerek sandığa gitmiştir. Nitekim seçimlere katılım oranı 88,63 olarak gerçekleşmiştir (2022).

Kırsal kesim Demokrat Parti'nin ekonomik hamlelerinden yeterince faydalanmıştır. CHP seçim kampanyasında Demokrat Parti'nin otoriter bir yönetim anlayışı sergilediğini ve halkın özgürlüğünü engellediğini vurgulamıştır. Halk tarafından çoğunlukla geçmişte otoriter bir yönetimi benimsemekle suçlanan CHP'nin bu iddiaları millette karşılık bulmamıştır (Ahmad, 2017: s.326).

2 Mayıs 1954 seçimlerine Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Cumhuriyet Millet Partisi, Türkiye Köylü Partisi katılmıştır. Demokrat Parti 1950 yılından daha fazla oy alarak seçimden birinci parti olarak çıkarken CHP sert muhalefetine rağmen istediği başarıyı yakalayamayarak ikinci parti olarak meclise girebilmiştir. Cumhuriyetçi Millet Partisi de Kırşehir'den 5 milletvekili çıkararak mecliste yer alma hakkı elde etmiştir.

Sandıktan çıkan sonuç açıklandığında Demokrat Parti yüzde 57,6 oranında oy alarak 502 milletvekili elde etmiş ve TBMM'de yüzde 92,8 oranında temsil hakkına kavuşmuştur. Sistem Demokrat Parti'ye yüzde 35,2 oranında artı temsil hakkı vermiştir. CHP, yüzde 35,4 oranına ulaşarak 31 milletvekilliği kazanmış ve TBMM'de 5,7 oranında temsil hakkı bulmuştur (Erkmen, 2018: s.1228).

1954 Seçimlerine Yeni Ulus Ve Zafer Gazetelerinin Yaklaşımı

Çalışma kapsamında CHP ve Demokrat Parti liderlerinin 1954 yılındaki seçim sürecinde yaptıkları konuşmaların yayın politikaları farklı kabul edilen ve CHP'ye yakınlığı ile bilinen *Yeni Ulus* ve Demokrat Parti'ye yakınlığı ile bilinen *Zafer* gazetelerinin ilk sayfalarında nasıl haberleştirildikleri incelenecektir.

Yöntem

Bu çalışmada 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında dönemin ulusal gazetelerinden *Zafer* ve *Yeni Ulus* gazetelerinin 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili haberlerinin eleştirel söylem analizi yapılmıştır. Çalışmada gazetelerin haber başlıklarının ve içeriklerinin altında yatan anlamlara geniş bir bakış açısı kazandırmak için eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Özellikle beşeri ve sosyal bilimlerde bilimsel olarak

sıkça kullanılan eleştirel söylem analizi, aynı haberin kültürler arası topluluklardan gelen çeşitli gazetelerde nasıl temsil edildiğini açıklamada kullanılan işlevsel bir yöntemdir. Bu tür analizlerin varsayımı, dikkatli okuma, anlama veya sistematik analiz yoluyla gazetelerin ideolojilerini gün ışığına çıkarmaktır (Ulum, 2016). Eleştirel söylem analizi, sosyal güç ve söylem arasındaki ilişkiye odaklanır. Hâkim grup ve kurumlar, söz ve metin yoluyla gücün kötüye kullanılmasını meşrulaştırır ve yeniden üretir. Eleştirel söylem analizi bunun nasıl olduğunu tanımlar ve açıklar (Van Dijk, 1997: s.84).

Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modeli iki ana bölümden oluşur. Bunlar: makro yapı ve mikro yapıdır. Makro yapı analizi, tematik yapı ve şematik yapı olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Başlık, haber ve fotoğraflar tematik yapının analizine tabi tutulurken, ana olayın sunum tarzı, arka plan bilgisi, bağlam ve kaynak bilgileri şematik yapı içinde dikkate alınır. Mikro yapı ise sentaktik çözümleme, sözcük seçimi ve haberin retorikini kapsamaktadır. Makro ve mikro yapılar, alıcının en iyi hatırladığı ve yeniden üretilen değerlerdir (Van Dijk, 2009: s.75).

Bu çalışmada *Zafer* ve *Yeni Ulus* gazetelerinde yer alan haber metinleri birer söylemsel materyal olarak ele alınmış ve haberler, Van Dijk'ın makro - mikro şeması uyarınca çözümlenmiştir.

Bulgular

Zafer ve Yeni Ulus Gazetelerinde Yer Alan Haberlerin Makro Yapı Çözümlemesi

Daha önce de ifade edildiği gibi makro yapı çözümlemesi, tematik yapı ve şematik yapı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Başlıklar, haberler ve fotoğraflar tematik yapı kapsamında çözümlenirken, ana olayın sunum tarzı, arka plan bilgisi, bağlam ve kaynak bilgileri şematik yapı kapsamında çözümlenmektedir.

Tematik Çözümleme

Haber Başlıkları

Başlıklar ve haber girişleri, bir haberin genel yapısını oluşturmak için en önemli unsurlardır. Alımlayıcıya verilmek istenen önermeler yapılmak istenen vurguya göre haberin başında veya sonunda verilmektedir. Haberlerin başlığında daha çok ilk cümle üzerinden vurgu yapılır ve okuyucu metnin geri kalanını başlıktaki cümlenin etkisiyle okur (Günay, 2022: s.54). *Yeni Ulus* gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ve ana sayfasından yer verdiği haber başlıkları incelendiğinde enformasyon eksiltimine genelleştirmeye başvurulduğu görülmektedir. Bu doğrultuda haber başlıklarında yer ve zaman gibi unsurlara yer verilmemiştir. Eksiltme olan başlıklarda haberin giriş kısmını okumadan hangi içeriğin verildiğini anlamak zordur. Gazete haber başlıklarında Demokrat Parti'yi aldığı kararlar ve çıkardığı yasalarla toplumda özgürlükleri kısıtlayan, şiddeti artıran, çalışanların ekonomik ve özlük haklarını sınırlandıran ve Türkiye'nin uluslararası alanda itibarını zedeleyen bir parti olarak konumlandırmakta ve okuyucularını da bu doğrultuda yönlendirmektedir. Bu durum *Yeni Ulus* Gazetesi'nin aşağıdaki haber başlıklarında ortaya çıkmaktadır:

Türkiye'den alacaklı Almanlar ümitsiz (Yeni Ulus11, 11 Nisan 1954).

Ticaretimizin hali her manası ile ve geniş şümulü ile hüznün vericidir (Yeni Ulus14, 14 Nisan 1954).

DP baskı ve şiddet politikasını arttırıyor (Yeni Ulus16, 16 Nisan 1954).

İşçiler Demokrat Partiden ümidi kestiler (Yeni Ulus16, 16 Nisan 1954).

Mersin'de Demokrat Partililer İnönü'nün otomobile tecavüz etti (Yeni Ulus19, 19 Nisan 1954).

Hayat pahalılığı karşısında hükümetin haksızlığından işçi konfederasyonu şikâyetçi (Yeni Ulus22, 22 Nisan 1954).

Bugüne kadar hiçbir Başbakan orduya bu şekilde dil uzatamamıştır (Yeni Ulus23, 23 Nisan 1954).

Yabancıların işleteceği toprağımız yoktur (Yeni Ulus24, 24 Nisan 1954).

Diğer taraftan *Yeni Ulus* gazetesi CHP'nin ise şiddetle mücadele eden ve özgürlük vadeden bir parti olduğu imajını vermektedir. Gazete olası bir CHP iktidarında halkın yaşadığı baskı ve şiddetin son bulacağı, herkesin güven içerisinde yaşayacağı bir toplumsal düzenin tesis edileceği örtük mesajını ön plana çıkararak haber başlıklarını kullanmaktadır. *Yeni Ulus* gazetesinin haber başlıklarında Demokrat Parti'nin icraatlarının olumsuz bir şekilde sürekli vurgulanması CHP'nin iktidar olmasıyla toplumsal refahın artmasını sağlayacak en önemli parti olduğu siyasal söylemi olarak ortaya çıkmaktadır. *Yeni Ulus* Gazetesi'nin bununla ilişkili haber başlıkları aşağıdaki gibidir:

Her şeyden önce vatandaş için emniyet idaresi (Yeni Ulus10, 10 Nisan 1954).

Vatandaş kanaatinden dolayı ceza görmeyecek (Yeni Ulus20, 20 Nisan 1954).

Zafer gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haber başlıklarına bakıldığında ise; tıpkı *Yeni Ulus* gazetesinde olduğu gibi haber başlıklarında enformasyon eksiltimine başvurulmuş, olayın anlaşılması zorlaştırılmış ve böylece okurlar haberi tamamen okumaları konusunda teşvik edilmiştir. Enformasyon eksiltimine başvuru haber başlıklarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Türk çiftçisini borçtan kurtaracaklarmış (Zafer10, 10 Nisan 1954).

Vatandaş dikkat! (Zafer15, 15 Nisan 1954).

8 günde 3 limanın temeli atılıyor (Zafer17, 17 Nisan 1954).

DP namzet listesi bugün açıklanıyor (Zafer12, 12 Nisan 1954).

Elmalıda 875 kişi Demokrat Parti'ye geçti (Zafer13, 13 Nisan 1954).

Ayrıca *Zafer* Gazetesinin haber başlıklarında DP'nin CHP'nin yalanlarına maruz kalan bir parti olduğu imajı verilmiş, CHP ise yalan iddialarla Demokrat Parti'yi kamuoyu nezdinde karalamaya çalışan bir parti olarak konumlandırılmış ve okuyucular da bu doğrultuda yönlendirilmiştir. Ayrıca haber başlıklarında DP'nin icraatlarının olumlu bir şekilde sürekli vurgulanması Demokrat Parti'nin toplumsal refahın artmasını sağlayacak en önemli parti olduğu siyasal söylemi olarak ortaya çıkmaktadır.

İnönü hakikatleri tahrif etmektedir (Zafer18, 18 Nisan 1954).

Menderes 4 yıllık mucizevi başarılarından birkaç misal verdi (Zafer20, 20 Nisan 1954).

Başvekil dün İnönü'ye hak ettiği cevabı verdi (Zafer22, 22 Nisan 1954).

İnönü'nün iddiaları baştanbaşa yalandır (Zafer23, 23 Nisan 1954).

Başvekil'in zehirli iddialara cevabı (Zafer25, 25 Nisan 1954).

Her iki gazete de haber başlıklarında habere konu olayın ana temasını duyurmakta ve haberin içeriği hakkında ipuçlarını vermektedir. Gazeteler bunu yaparken toplumsal, ekonomik ve siyasal tartışmalara ilişkin yaklaşımlarına uygun söylem üretmektedir.

Nitekim her iki gazetenin de ideolojik bakış açılarının izleri haber başlıklarında açıkça görülmektedir. *Zafer* gazetesi kendisini Demokrat Parti'nin yanında ve CHP'nin karşısında; *Yeni Ulus* gazetesi ise kendisini CHP'nin yanında ve Demokrat Parti'nin karşısında bir pozisyonda konumlandırmaktadır.

Haber Girişleri

Haber girişleri ana olayla ilgili bilginin verildiği ve olayın özetlendiği yerdir. Haber girişleri haber yapısının inşasında neyin önemli olduğunu belirlemede haber söyleminin önemli bir parçasını oluşturur (Suiçmez, 2018: s.77). Bu yönüyle haber girişleri metnin makro önermesini oluşturmaktadır. *Yeni Ulus* gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haber girişlerine bakıldığında; her bir haber için haber girişine yer verildiği, haber girişlerinde habere konu olayın taraflarının açık bir şekilde belirtildiği görülmektedir. Gazete haber girişlerinde Demokrat Parti'yi Türkiye'de baskı ve şiddeti artıran ve meşrulaştıran asıl güç olarak sunarken CHP'yi ise Demokrat Parti'nin baskı ve şiddet içerikli politikalarıyla siyasal anlamda mücadele eden bir parti olarak ön plana çıkarmaktadır. Bu durumu destekleyen haber içerikleri aşağıdaki gibidir:

Partizan idareyi kaldırmak Türkiye'de başarılı işlerin en şereflilerinden biri olacaktır (Yeni Ulus10, 10 Nisan 1954).

Siyasi faaliyetin geniş olduğu bu seçim devresinde hükümetlerin vazifelerini ifa etmelerinde ihmal olursa emniyetli seçim faaliyeti olmaz, Mersin hadisesini yüksek makamınıza şikâyet ediyorum (Yeni Ulus19, 19 Nisan 1954).

İnönü -bizim iktidarımız zamanında kardeşçe münasebetler başlayacaktır- dedi (Yeni Ulus20, 20 Nisan 1954).

Kore Destanı 1950 ordusunun eseridir. Demokrat partililer meydana sopalarla hücum ederken İnönü devam etti: Benim mesleğimden yetişen adamlar ölümden korkmaz! (Yeni Ulus23, 23 Nisan 1954).

Yeni Ulus gazetesi ayrıca haber içeriklerinde Demokrat Parti'nin Batılılaşma uğruna temel değerleri feda ettiği ve Türkiye'nin uluslararası alandaki güçlü imajını zedelediği örtük mesajını vererek Demokrat Parti politikalarına karşı bir duruş sergilemektedir. Buna göre gazete Demokrat Parti'nin yürüttüğü politikalarla Türkiye'yi emperyalist güçlerin sömürgesine dönüştüren bir parti olarak öne çıkarmaktadır. Bu durum aşağıdaki haber girişlerinde açığa çıkmaktadır:

Bazı Alman fabrikaları Türkiye borçlarını ödemediği için iflas durumunda. Buğday ihracatımızdan da ümit kesilmiş (Yeni Ulus11, 11 Nisan 1954).

İşte hukuk âlemi, işte profesörler, hepsinin önünde söylüyorum petrol kanununu karşılıklı taahhüt şeklinde görmek bir kapitülasyon devrini açmaktır. Biz bunu asla kabul etmeyiz (Yeni Ulus14, 14 Nisan 1954).

İktidar gül gibi toprağımıza Afrika kabilelerinin kovduğu yabancı sermayeyi getirmek istiyor (Yeni Ulus24, 24 Nisan 1954).

Diğer taraftan *Yeni Ulus* gazetesi haber girişlerinde Demokrat Parti tarafından uygulanan ekonomi politikalarının özellikle işçilerin yaşam koşullarını zorladığını, bu konuda verilen vaatlerin yerine getirilmediğini ve bu yönüyle Demokrat Parti'nin güvenilir bir parti olduğu örtük mesajını okuyucularına sunmaktadır. Gazete Demokrat Parti'yi işçilerin ekonomik ve sosyal refahının önündeki engel olarak sunmaktadır. Bu durum gazetenin aşağıdaki haber girişlerinde açığa çıkmaktadır:

Aile zammı ne zaman verilecek? 1954'de ikramiye yok mu? Fırın işçilerine zam verilmedi (Yeni Ulus16, 16 Nisan 1954).

İkramiyeler yine verilmedi. Demokrat Parti'nin iktidara gelmeden verdiği vaatleri yerine getirmediğini hatırlatan işçiler yeni vaatlere kanmıyorlar .

İşçilerin zam ve ikramiyeden mahrum bırakılması (Yeni Ulus18, 18 Nisan 1954) karşısında -işçinin her bakımdan mağdur ve mahrum mevkide bırakıldığı bir hakikattir- deniliyor (Yeni Ulus22, 22 Nisan 1954).

Zafer gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haber girişlerine bakıldığında her bir haber için haber girişine yer verilmediği, haber girişlerine yer verilen haberlerde ise ağırlıklı olarak habere konu tarafların açık bir şekilde belirtildiği görülmektedir. Gazete haber girişlerinde ana olay hakkında bilgi vererek olayı özetlemektedir. Konu merkezli şekillenen haber girişlerinde Demokrat Parti'nin yürüttüğü iç ve dış politikaya karşı CHP tarafından yöneltilen eleştirilerin yalan olduğu açık şekilde ön plana çıkarılmaktadır. Ayrıca iktidarın girişimlerini ön plana çıkararak okurlar üzerinde Demokrat Parti'ye yönelik olumlu algı oluşturacak söylem üretmektedir. Bu durum aşağıdaki haber girişlerinde görülmektedir:

Bir sürü yersiz iddialarla sanayi sahasında kaybettiğimiz başarıları tahrif eden CHP Genel Başkanı bu hareketleriyle Demokrat Parti iktidarına beslenen itimadı sarsamaz (Zafer18, 18 Nisan 1954).

Listenin en büyük vasfı milletçe güvenilir insanları ihtiva edecek tarzda hazırlanışı ve çok kuvvetli oluşudur (Zafer12, 12 Nisan 1954).

Başvekil, CHP genel başkanının iç ve dış politikaya, iktisadi ve mali mevzulara ait gülünç ve perakende iddialarını birer birer çürüttü (Zafer20, 20 Nisan 1954).

Muhalefetin bin bir fitne ve yalanla diline dolandığı yabancı sermaye mevzuu (Zafer22, 22 Nisan 1954).

Başvekil sabık Şefin yalanlarını açıklıyor. Bugün bu memlekette vergi zulmü var derken nasıl olup da utanmadıklarına şaşıyorum (Zafer23, 23 Nisan 1954).

Adnan Menderes, şanlı ordumuz hakkında milli jurnalcinin yaptığı tasvire karşılık şöyle dedi: Ben ordumuzun milletin en aziz varlığı ve medarı iftihar olduğunu kendisinden 10 kat daha bir ziyade takdir eden bir vatan evladım. Dedi (Zafer25, 25 Nisan 1954).

Her iki gazetenin de haber girişleri genel olarak değerlendirildiğinde habere konu olayların taraflarının açık şekilde belirtildiği ve haber başlıklarıyla uyumlu giriş cümleleri kullanıldığı görülmektedir. Her iki gazete de haber girişlerinde kendi ideolojilerine uygun bir bakış açısı sergilemektedir. Her iki gazete de haber girişlerini kendi ideolojilerine yakın olan partinin mesajları konusunda toplumsal iknayı sağlama aracı olarak kullanmaktadır.

Fotoğraflar

Makro yapıya dahil edilen haber fotoğrafları, tematik analizin önemli bir parçasıdır. Çünkü haber akışında kelimelerle ifade edilemeyecek birçok unsur görsel ile ifade edilebilmektedir. Gazete haberlerinde fotoğraf kullanılmasının nedeni habere gerçeklik (delil) işlevi kazandırmak, haberin metnini desteklemek ve haberin metnine görsellik sağlamaktır (Bayçu, 2013: s.50). *Yeni Ulus* gazetesi de 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haberlerde genel anlamda haberlerin bağlamına uygun görseller kullanmıştır. Gazete hem haber başlıklarında hem de haber girişlerinde Demokrat Parti'nin baskı ve şiddeti yayan

ve meşrulaştıran güç olduğu mesajını sunmaktadır. Bu mesajı okuyucularına sunarken iddiasını kanıtlayıcı nitelikte görsellere yer vermektedir.

Şekil 1. Demokrat Partililerin Saldırıları Sonucu Yaralanan CHP'liler (Yeni Ulus16, 16 Nisan 1954).

Şekil 1'de Demokrat Partililerin saldırı sonucu yaralandığı iddia edilen CHP destekçileri gösterilmektedir. Habere konu olaya göre Gaziantep'in Kilis ilçesinde Demokrat Partililerin CHP mensuplarına hücum ettikleri görselde yer alan kişilerin ise bu saldırı sonucunda yaralanan CHP'lilerden birkaç olduğu belirtilmektedir.

Şekil 2. Demokrat Parti'nin Baskısına Maruz Kalmış CHP Seçmenleri (Yeni Ulus16, 16 Nisan 1954).

Şekil 2'de yer alan görselde de Demokrat Parti'nin baskı ve şiddet politikasına maruz kaldığı iddia edilen CHP seçmenleri gösterilmektedir. İlgili habere göre seçimin yaklaşmasıyla idari amirlerin Demokrat Parti teşkilatı ile birlikte hareket ettikleri ve muhalefete karşı şiddet politikası takip ettikleri vurgulanmakta, valilerin Demokrat Partili seçmenlerin hareketlerini görmezden geldikleri ancak muhalefete yönelik muhtelif şekillerde tertipli baskılara başvurdukları vurgulanmaktadır. Gazete Demokrat Parti'nin baskı ve şiddeti yaydığı mesajını haber içeriklerinde sıklıkla vurgulamaktadır. Bu vurguyu sahada çekilen fotoğraflarla güçlendirerek okuyucularına aktarmaktadır.

Zafer gazetesi ise 09 Nisan 1954 – 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haberlerde genel anlamda haberlerin bağlamına uygun görseller kullanmıştır. Gazetenin haber başlıklarında ve haber girişlerinde Demokrat Parti'nin toplumsal refahın artmasını sağlayacak en önemli parti olduğu siyasal söylemi olarak ortaya çıkmaktadır. Gazete kullandığı görsellerle bu söylemini desteklemeye çalışmaktadır.

Şekil 3. Mersin Limanı Temel Atma Törenine Gitmekte olan Demokrat Partililer (*Zafer*17, 17 Nisan 1954).

İlgili görsele ilişkin haberde Demokrat Parti'nin Samsun, Haydarpaşa, Mersin ve İzmir Limanı gibi sadece limanlar konusunda yaptığı çalışmaların dahi bir iktidarın 4 yılını temize çıkaracak kuvvette olduğu vurgulanmakta ve Demokrat Parti iktidarı tarafından inşaatına başlanan Mersin Limanına gitmekte olan kamyonlar ve Mersin Limanı temel atma törenine gitmekte olan DP'li yetkililer yer almaktadır. *Zafer* gazetesinin haber başlıklarını ve haber içeriklerini destekleyici olarak kullandığı diğer bir görsel örneği de Şekil 4'te gösterilmektedir.

Şekil 4. Adnan Menderes'i Dinleyen Kalabalık

Şekil 4'te yer alan görsel Adnan Menderes'in Trabzon'da yaptığı mitinge aittir. İlgili görsele Adnan Menderes'i dinlemeye gelen kalabalıklar etkileyici bir şekilde resmedilmiş

ve Demokrat Parti iktidarı ve politikalarının kamuoyu tarafından kabul gördüğü mesajı okuyucuya sunulmuştur. Gazetede Demokrat Parti'nin iç ve dış politikalarının kamuoyu tarafından kabul gördüğü mesajı haber içeriklerinde sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu vurgu miting alanında çekilen fotoğraflarla güçlendirilerek okuyuculara aktarılmaktadır.

Şematik Çözümleme

Şematik yapı kapsamında ana olayın sunum tarzı, arka plan bilgisi, bağlam ve kaynak bilgileri çözümlenmektedir. Şematik yapı, genel söylem biçimini ifade eder, haber üretimini kolaylaştırır, içeriği de düzenler. Şema kategorisi içinde belirli bir hiyerarşi olsa da şartlara göre bazı kurallar değişiklik gösterebilir.

Ana Olay Sunumu ve Sonuçları

Yeni Ulus gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haberlerin şematik yapı unsurlarından ana olayı sunumu ve sonuçları incelendiğinde ana olayın haber girişlerinde sunulduğu görülmektedir. Haberin genellikle gazetecilerin gözlemlerine dayalı olarak aktarıldığı ve bu nedenle haberlerin kaynağının gazetecilerin gözlemleri olduğu görülmektedir. Gazete haber içeriklerinde ana olayı açık şekilde CHP'nin bakış açısıyla sunmaktadır. Yapılan haber içeriklerinde Demokrat Parti'nin yanlış politikalar ile özellikle işçileri ekonomik olarak zor duruma sokan bir parti olduğu ana olay olarak sunulmaktadır. Haber içeriklerinde Demokrat Parti hayat pahalılığının arkasındaki güç olarak gösterilirken hayat pahalılığından kurtulmak için CHP'ye örtük şekilde destek verilmesi gerektiği mesajı verilmektedir. Ayrıca Demokrat Parti iktidarından önceki CHP iktidarının işçilerin mali ve özlük haklarını koruyucu kararlar aldığı; ancak Demokrat Parti iktidarının alınan bu kararları uygulamayarak bilinçli bir şekilde işçileri zor yaşamsal koşullar altında ezilmeye mahkûm ettiği mesajı verilmekte ve işçiler yaklaşan seçimlerde CHP'ye oy vermeleri konusunda yönlendirilmektedir. Bu durum aşağıdaki haber içeriklerinde ortaya çıkmaktadır:

İşçi muhitinde aile zamları, ikramiye ve ücretli hafta tatili meseleleri yüzünden geniş bir huzursuzluk vardır. Memleketin her tarafındaki işçiler seçim propagandalarının hızlandığı bu sırada bilhassa bu konular üzerinde durmaktadır. Bilindiği üzere CHP iktidardayken memurlara yapıldığı gibi işçilere de aile zammı verilmişti. 1952'ye kadar iktisadi devlet teşekküllerinde ve askeri fabrikalarda çalışan işçiler CHP'nin tanımış olduğu bu haktan bir müktesep hak olarak faydalanmıştır. Fakat 1952 Mart ayından sonra Demokrat Parti iktidarıyla aile zamları kaldırılmıştır. Bundan başka memurlara verilen ikramiyeden 1954 yılı girdiği halde işçiler henüz istifade etmemiştir (*Yeni Ulus*16, 16 Nisan 1954).

Memurlar 1954 yılı ikramiyelerini aldığı halde işçilerin hala kendilerine vaat edilen ikramiyeden nasıpdar olmamaları bu muhitte büyük bir teessür yaratmıştır. Demokrat Parti iktidarının vaatlerinden birinin daha bu şekilde suya düşmekte olması karşısında işçiler bir kere daha hayali süküta uğramışlardır. Öte yandan 1952 yılından beri işçilere aile zamları da verilmemektedir. CHP'nin çıkardığı ücretli hafta tatili kanununun da sadece yarım yevmiye olarak tatbik edilmesi şikâyetlere sebep olmaktadır (*Yeni Ulus*18, 18 Nisan 1954).

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu dün enteresan bir beyanname yayınlamıştır. Memleketin içinde yüzmekte olduğu korkunç hayat pahalılığından işçi vatandaşların duydukları büyük ıstırapı ifade eden bu tebliğ, iktidar partisinin işçiyi ne kadar açık şekilde ihmal ettiğini göstermektedir. Memur vatandaşlara hayat pahalılığı ve geçim sıkıntısı

karşısında hükümetçe verilen ikramiyelere karşılık işçilere hiçbir yardımın yapılmamış olması tebliğde üzüntüyle belirtilmektedir (Yeni Ulus22, 22 Nisan 1954).

Gazete, Demokrat Parti'nin yanlış politikalarının sadece Türk vatandaşlarının değil Türkiye'nin yurt dışındaki itibarını da zedelediğini, yanlış politikalar sonucunda Türkiye'nin dünyada güvenilmez bir pozisyona sürüklendiğini ana olay olarak sunmaktadır. Bu durum aşağıdaki haber girişi ile ortaya çıkmaktadır.

Batı Almanya ile ticari münasebetlerimiz hakkında Münih'te yayınlanan dergide 'Artık iş Allah'a kaldı' başlığıyla aşağıdaki makale yayınlanmıştır: Batı Almanya ihracatçıları, Türkiye seyahatine ümit bağlamıştı. Ödenmemiş 200 milyon markın tediyesi şansölyenin samimi temasları ile ödenir diye umuluyordu. Fakat delegasyonun Türkiye ziyaretinden sonra derhal duyuldu ki Türkler yumuşamamışlardır ve başbakan eli boş gelmektedir (Yeni Ulus15, 15 Nisan 1954).

Gazete, ayrıca iktidarı sahip olduğu ideolojik ve baskıcı aygıtlarıyla saldırgan, Demokrat Parti'yi ise bu saldırganlığının arkasındaki güç olarak gösterirken bu saldırganlığın esas hedefinin CHP olduğunu ana olay olarak sunmaktadır. Ayrıca örtük şekilde bu şiddet ve baskı ortamının son bulması için CHP'ye destek verilmesi gerektiğini söylem olarak üretmektedir. Gazete bunu yaparken haber girişlerinde yaşanan şiddet olayları ile ilgili detaylar vererek olayların haber değerliliğini çeşitlendirmektedir. Gazete bunu yaparken Demokrat Parti'yi saldırgan, şiddet yanlısı ve barış karşıtı bir parti, CHP'yi ise barış yanlısı ve haklı taraf olarak konumlandırmaktadır. Bu durum aşağıdaki haber içeriklerinde ortaya çıkmaktadır:

CHP genel başkanı İsmet İnönü bugün Malatya'da şu ilk seçim nutkunu vermiştir: ilk seçim nutkumu Malatya'da veriyorum. Yalnız seçim bölgem olduğu için değil. 4 senelik muhalefet devrinde iktidarın en çok eziyet etmiş olduğu yerlerin arasında bulunduğu için. Malatyalılar kendi evlatlarından birinin resim çerçevesine karşı makineli tüfekle askeri hareket tertip edildiğini görmüşlerdir. Devlet şurası kararıyla bu hareketin haksızlığı tespit olunmuştur. Malatyalıların kendi belediye reislerini seçmek gibi tabii bir haklarını kullanmak için ne kadar güçlkle uğraştıklarını hatırlarsınız. Malatya Belediye seçimine karşı iktidarın haksız zihniyetinden bütün memleket elem duymuştur (Yeni Ulus10, 10 Nisan 1954).

İktidar 1954 senesine muhalefet partilerini kötürüm edecek hukuk ve adalet dışı tedbirleri tatbik ederek geldi. Hususi kanunları biliyorsunuz. Ondan sonra şeref haysiyetleri ve devletin mali ve iktisadi iktidarını koruma sebebine atfederek seçim zamanı için yeni kanunlar çıkardı. İstanbullular muhalefet partilerinin ve mensuplarının şeref ve haysiyetlerinin nasıl korunduğunu görüyorlar. Amme hizmetleri yolunda bu kanunların nasıl tatbik olunacağını Adalet Bakanı devrin Adalet anlayışını temsil ederek ifade etmiştir. Adalet bakanına göre: 'Bütçe açıktır' demek bir suçtur bereket versin hukukçular başka anlayışadılar (Yeni Ulus14, 14 Nisan 1954).

Demokratların Adana'da tesir göstermeyen tahrikleri Mersin'de kendisini göstermiş CHP toplantısını baltalamak ve İnönü'nün konuşmasına mani olmak isteyen azgın demokratlar gruplar halinde toplantı yerini işgal etmişlerdir. CHP'lilerin ellerindeki Türk ve Parti bayraklarını yırtmışlar, rozetleri yere atmışlardır. İnönü meydana geldikten sonra işi daha da azitan demokratlar Adana 673 plakalı hususi bir otomobili ezmiş İskenderun plakalı hususi olarak İnönü'nün bindiği jipi parça parça etmişlerdir (Yeni Ulus19, 19 Nisan 1954).

Zafer gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haberlerin şematik yapı unsurlarından ana olayı sunumu ve sonuçları incelendiğinde ise; haber girişlerinde ana olayın sunulduğu, haberlerin Demokrat Parti ve hükümet yetkililerinin beyanlarına dayalı olarak aktarıldığı görülmektedir. *Zafer* gazetesi, CHP'nin Demokrat Parti aleyhine yürüttüğü politikanın yalan iddialardan ibaret olduğunu Demokrat Parti ve hükümet yetkililerinin beyanlarına dayalı şekilde ana olay olarak sunmaktadır. Bununla ilişkili haber içerikleri aşağıdaki gibidir:

Son günlerde kulaktan kulağa dolaşan bir şayiye, bugün hemen hemen tahakkuk etmiş bulunmaktadır. Bu şayiye göre CHP seçimlerde yeni bir hileye ve bu hile yoluyla oy avına zemin hazırlamaya başlamıştır. 13 tarihli Akşam gazetesinin Balıkesir'den bildirdiğine göre Halk Partisi propagandacıları köy köy ve kasaba kasaba dolaşmakta, vatandaşların toplu olarak buldukları yerleri nüfuz etmekte ve onlara şu fikri aşlamaya çalışmaktadır: Halk Partisi bir gün ne olsa seçimi kaybedecektir. Binaenaleyh siz burada, hiç değilse kendi vilayetimizde seçimi Halk Partisine kazandırırsanız bu suretle meclisteki muhalefeti hem takviye etmiş hem de bir vatan vazifesi görmüş olursunuz. Aksi takdirde Demokrat Parti meclise büyük birlik ekseriyetle gelecek ve neticede murakabe sistemi ortadan kalkacaktır (Zafer15, 15 Nisan 1954).

Menderes İnönü'nün memleketi satıyorlar diye yer yer yaptığı cümlelere karşı şöyle dedi: 'Kim neyi kime başışlıyor. Bunun benim sözlerime ve izahıma cevap olarak bildirmesini Türk umum efkârı önünde talep ediyorum. Aksi takdirde kendisine her yerde jurnalcidir demekle devam edeceğim. Yüzümüz aktır, bize karşı yapılan tezvirler söyleyenlerin ve yapanların kendi yüzlerinin karası olsun' (Zafer22, 22 Nisan 1954).

Her gün bir temel atma töreni yapılıyor diye şikâyet etmektedir. Ne oluyor bunlar onun canını mı sıkıyor? Onlar hala nenelerimizin işten artmaz dıştan artar düsturunu gütmektedirler (Zafer23, 23 Nisan 1954).

Zafer Gazetesi ayrıca hükümetin yürüttüğü yatırım ve kalkınma politikalarını ana olay olarak haber içeriklerinde sunmaktadır. Bu yönüyle gazetenin haber içeriklerinde ve ana olay sunuş biçiminde ortak bir tutum sergilenmektedir. Gazete, haberlerinde hükümetin aldığı ekonomik ve kalkınma kararlarını eleştirel bir dilden uzak bir biçimde ve genel olarak hükümetin kararlarını iyi yansıtmak adına sunmaktadır. Haber sunumunda 4 yıllık Demokrat parti iktidarı ile 26 yıllık CHP iktidarı karşılaştırılmakta ve böylece Demokrat Parti'nin 4 yılda yaptığı icraatların CHP'nin 26 yılda yaptıklarından daha fazla olduğu ve bu yönüyle Demokrat Parti'nin daha başarılı olduğu örtük mesajını söylem olarak üretmektedir. Bunu yaparken Demokrat Parti ve hükümet yetkililerinin beyanlarına atıf yapmakta ve böylece birinci el kaynağa başvurmaktadır. Bu durum aşağıdaki haber içeriklerinde açığa çıkmaktadır:

Demokrat Parti iktidarı köylüye ve çiftçiye elinden gelen bütün yardımı yapıyor ya şimdi halkçılar onu baltalamaya bakıyorlar. Köylünün sanki ele alınmayan derdi varmış gibi bir lisan kullanarak şu seçim zamanı rey avcılığı yapmak istiyorlar. Fakat sorarız: Bugün köylünün ve çiftçinin bu kadar dostu olduğunu iddia eden Halk Partisi 1950'ye kadar nerelerdeydi? Müstahsilin elinden buğdayı yok pahasına alıp kapatılırken köylünün bir derdi yoktu da şimdi dünyada buğday ihracatçısı memleketler sırasında Türkiye 4. olduğu zaman mı köylü dertlidir. 1949'da hububat istihsali 5 milyon 350 bin tondu 1953'te bu tahsilat 14 milyon 300 bin tonu aşmıştır (Zafer16, 16 Nisan 1954).

Yarın İstanbul'da yapılacak Haydarpaşa ve Salıpazarı limanlarının temel atma merasimi dolayısıyla malumatına müracaat ettiğimiz Nafia vekili Kemal Zeytinoğlu bir muhabirimize aşağıdaki beyanatta bulunmuştur: Memleketimiz her sahada görülmemiş bir kalkınma devri yaşıyor. Hükümetin 4 yıldan beri hummalı bir şekilde devam eden yurt kalkınma mevzusundaki dinamik çalışmaları ve bu arada limanlar inşaatında girişilen ve seferberlik derecesini bulan hamleleri etrafında memleketimiz kalkınıyor (Zafer17, 17 Nisan 1954).

Yurdun iktisadi kalkınmasında büyük rol oynayan liman inşaatı mevzuunda hükümetin son 4 yıl içinde tatbikine giriştiği geniş faaliyet programı tamamlanmak üzeredir. Geçenlerde Samsun limanının temeli atılmış ve bu arada Mersin Limanı da ihale edilmişti. Bugün de bundan bir müddet evvel şantiye hazırlıkları ikmal edilmiş olan İstanbul'daki Salıpazarı ve Haydarpaşa limanlarının temelleri büyük bir merasimle atılacaktır (Zafer18, 18 Nisan 1954).

Yollar: 4 yıl içinde devlet, vilayet ve köy yollarının inşasında kaydedilen terakki ancak geçmişin topyekûn 26 yıl ile kıyaslanacak bir ehemmiyettedir. Köprüler: 1950'ye kadar 15 bin metre civarında idi 4 yılda 35 bin metre yani 7 defa daha az bir zamanda iki misline çıktı ve bu hız bütün safhalarda aynı tempoyu muhafaza etmiş bütçede de akılları durduran bir artış kaydolunmuştur. Netice: 4 senelik icra topyekûn bütün cumhuriyetlerin icraatının karşısına çıkabilir kemiyet ve keyfiyettedir Türkiye baştanbaşa inşa halindedir denebilecek bu faaliyet durmadan devam ederek gün geçtikçe hızını arttıracaktır (Zafer20, 20 Nisan 1954).

Diğer taraftan Zafer Gazetesi, Demokrat Parti'nin takip ettiği iç ve dış politika ile CHP'nin iddialarının aksine kamuoyunun geniş kesimleri tarafından destek gördüğünü, CHP'nin ise destekçi kaybettiğini ana olay olarak sunmaktadır. Bu durum aşağıdaki haber içeriklerinde açığa çıkmaktadır:

Demokrat Parti'nin umum efkârda büyük bir merak ve alaka ile beklenen aday listesi bugün yüksek seçim kuruluna tebliğ edilecek ve yarınki gazetelerde açıklanacaktır. Bilindiği gibi bu listeleri kurula vermek için kanuni müddet bugün saat 17'de sona ermektedir. Demokrat Parti listesi yoklamalardan sonra genel kurulca çok titiz ve dikkatli bir çalışma neticesinde tamamlanmış nihai şeklini almıştır. Adayların tespitinden vatandaşların her bakımından tatmin edilmeleri ve seçilecekleri kimselerin kendilerine verilecek büyük emaneti muvaffakiyetle istimal edecek hüviyette bulunmaları başlıca prensip olarak nazar-ı dikkate alınmıştır (Zafer12, 12 Nisan 1954).

Elmalı'da Halk Partisi teşkilatı tamamen çökmüştür. Bu partiden ayrılan birçok vatandaş Demokrat Parti saflarında yer almışlardır. Demokrat Parti'ye geçen vatandaşların adedi 875'e baliğ olmaktadır. Ayrıca dün yapılan Demokrat Parti mitingi de çok heyecanlı bir şekilde cereyan etmiştir (Zafer13, 13 Nisan 1954).

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Ardalan ve bağlam bilgisi olayların sosyal ve politik yönlerini göstermektedir. Ardalan ve bağlam bilgisi olayların nedensellik ilişkisini anlamak ve haberlerde olayların arka planını, siyasi nedenlerini ve tarihini irdelemek açısından son derece önemlidir (Günay, 2022: s. 57). *Yeni Ulus* Gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haberler ardalan ve bağlam bilgisi açısından incelendiğinde; haberlerde daha çok CHP yönetiminin iddialarına yer verildiği, olayların geçmişi ve bağlamına yönelik bilgilerin haber içeriklerinde yer bulduğu görülmektedir:

Bazı Alman fabrikaları Türkiye borçlarını ödemediği için iflas durumunda. Buğday ihracatımızdan da ümit kesilmiş (Yeni Ulus11, 11 Nisan 1954).

Batı Almanya ihracatçıları, Türkiye seyahatine ümit bağlamıştı. Ödenmemiş 200 milyon markın tediyesi şansölyenin samimi temasları ile ödenir diye umuluyordu. Fakat delegasyonun Türkiye ziyaretinden sonra derhal duyuldu ki Türkler yumuşamamışlardır ve başbakan eli boş gelmektedir (Yeni Ulus15, 15 Nisan 1954).

Bilindiği üzere CHP iktidardayken memurlara yapıldığı gibi işçilere de aile zammı verilmişti. 1952'ye kadar iktisadi devlet teşekküllerinde ve askeri fabrikalarda çalışan işçiler CHP'nin tanımış olduğu bu haktan bir müktesep hak olarak faydalanmıştır. Fakat 1952 Mart ayından sonra Demokrat Parti iktidarıyla aile zamları kaldırılmıştır. Bundan başka memurlara verilen ikramiyeden 1954 yılı girdiği halde işçiler henüz istifade etmemiştir (Yeni Ulus16, 16 Nisan 1954).

İkramiyeler yine verilmedi. Demokrat Parti'nin iktidara gelmeden verdiği vaatleri yerine getirmediğini hatırlatan işçiler yeni vaatlere kanmıyorlar (Yeni Ulus18, 18 Nisan 1954).

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu dün enteresan bir beyanname yayınlamıştır. Memleketin içinde yüzmekte olduğu korkunç hayat pahalılığından işçi vatandaşların duydukları büyük ıstırapı ifade eden bu tebliğ, iktidar partisinin işçiyi ne kadar açık şekilde ihmal ettiğini göstermektedir (Yeni Ulus22, 22 Nisan 1954).

İktidar gül gibi toprağımıza Afrika kabilelerinin kovduğu yabancı sermayeyi getirmek istiyor (Yeni Ulus24, 24 Nisan 1954).

Zafer Gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haberler ardalın ve bağlam bilgisi açısından incelendiğinde ise tıpkı Yeni Ulus gazetesinde olduğu gibi Zafer gazetesinin de haberlerde daha çok Demokrat Parti yönetiminin iddialarına yer verdiği, olayların geçmişi ve bağlamına yönelik bilgilerin haber içeriklerinde yer bulduğu görülmektedir:

Elmalıda 875 kişi Demokrat Parti'ye geçti (Zafer13, 13 Nisan 1954).

Başvekil, CHP genel başkanının iç ve dış politikaya, iktisadi ve mali mevzulara ait gülünç ve perakende iddialarını birer birer çürüttü (Zafer20, 20 Nisan 1954).

Menderes İnönü'nün memleketi satıyorlar diye yer yer yaptığı cümlelere karşı şöyle dedi: 'Kim neyi kime bağışlıyor (Zafer22, 22 Nisan 1954).

Adnan Menderes, şanlı ordumuz hakkında milli jurnalcinin yaptığı tasvire karşılık şöyle dedi: Ben ordumuzun milletin en aziz varlığı ve medarı iftiharını kendisinden 10 kat daha bir ziyade takdir eden bir vatan evladyım. Dedi (Zafer25, 25 Nisan 1954).

Her iki gazetenin haber içerikleri ardalın ve anlam bilgisi açısından genel olarak değerlendirildiğinde olayların geçmişi ve bağlamına yönelik bilgilerin haber içeriklerinde yer bulduğu, haber içeriklerinin daha çok parti yetkililerinin birbirleri hakkındaki iddialarına cevap niteliği taşıdığı bu nedenle parti yetkililerine dayandırıldığı, haberlerde haberlerin geçmişine değinildiği görülmektedir.

Zafer ve Yeni Ulus Gazetelerinde Yer Alan Haberlerin Mikro Yapı Çözümlemesi

Mikro yapı çözümlemesi sentaktik çözümleme, sözcük seçimi ve haberin retorikini kapsamaktadır.

Sentaktik Çözümleme

Van Dijk'in eleştirel söylem analizi modelinde sentaktik çözümleme yapılırken cümlelerin kullanım yapılarına bakılmaktadır. Bu doğrultuda cümlelerin kısa-uzun, basit-karmaşık, aktif-pasif olma durumları incelenmektedir. *Yeni Ulus* Gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasında yer verdiği haberler incelendiğinde; haber içeriklerinde kullanılan cümlelerin genellikle kısa ve basit yapılar kullanılarak sunulduğu görülmektedir. Gazete Demokrat Parti ile ilgili haberleri pasif yapıda vermiş böylece haberler CHP'nin bakış açısından ve CHP'yi haklı gösteren bir konumdan sunulmuştur.

İkramiyeler yine verilmedi. Demokrat Parti'nin iktidara gelmeden verdiği vaatleri yerine getirmediğini hatırlatan işçiler yeni vaatlere kanmıyorlar (Yeni Ulus18, 18 Nisan 1954).

İşçilerin zam ve ikramiyeden mahrum bırakılması karşısında -işçinin her bakımdan mağdur ve mahrum mevkide bırakıldığı bir hakikattir- deniliyor (Yeni Ulus22, 22 Nisan 1954).

Memurlar 1954 yılı ikramiyelerini aldığı halde işçilerin hala kendilerine vaat edilen ikramiyeden nasipdar olmamaları bu muhitte büyük bir teessür yaratmıştır. Demokrat Parti iktidarının vaatlerinden birinin daha bu şekilde suya düşmekte olması karşısında işçiler bir kere daha hayali süküta uğramışlardır (Yeni Ulus18, 18 Nisan 1954).

Zafer Gazetesi de 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasından yer verdiği haberlerde genellikle kısa ve basit yapılar kullanmış ayrıca aktif ve pasif cümle yapılarını bir arada kullanmıştır.

Bir sürü yersiz iddialarla sanayi sahasında kaybettiğimiz başarıları tahrif eden CHP Genel Başkanı bu hareketleriyle Demokrat Parti iktidarına beslenen itimadı sarsamaz (Zafer18, 18 Nisan 1954).

Her gün bir temel atma töreni yapılıyor diye şikâyet etmektedir. Ne oluyor bunlar onun canını mı sıkıyor? Onlar hala nenelerimizin işten artmaz dışten artar düsturunu gütmektedirler (Zafer23, 23 Nisan 1954).

Demokrat Parti iktidarı köylüye ve çiftçiye elinden gelen bütün yardımı yapıyor ya şimdi halkçılar onu baltalamaya bakıyorlar (Zafer16, 16 Nisan 1954).

Elmalı'da Halk Partisi teşkilatı tamamen çökmüştür. Bu partiden ayrılan birçok vatandaş Demokrat Parti saflarında yer almışlardır (Zafer13, 13 Nisan 1954).

Gazetelerin haber içeriklerinde kullandıkları ifadelerin sentaktik çözümlemesi bir bütün olarak değerlendirildiğinde hem aktif hem de edilgen cümle yapılarının aynı anda kullanıldığı anlatımlarda basit cümle yapısının tercih edildiği söylenebilir.

Haberin Retoriği

Haber söyleminde ikna edici ve veriye dayalı haberin retorikinde incelenen unsurlardır. Görgü tanığı alıntıları ve sayısal ifadeler haberin retoriksel söyleminin bir parçasıdır (Van Dijk, 1991: s.116). *Yeni Ulus* Gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasında yer verdiği haberler incelendiğinde; haber içeriklerinde sayısal verilere sınırlı düzeyde yer verildiği daha çok CHP'li yetkililerin açıklamalarından alıntılar kullanıldığı görülmektedir.

İnönü: Bizim iktidarımız zamanında kardeşçe münasebetler başlayacaktır. dedi (Yeni Ulus20, 20 Nisan 1954).

İnönü: Kore Destanı 1950 ordusunun eseridir. Demokrat partililer meydana sopalarla hücum ederken İnönü devam etti: Benim mesleğimden yetişen adamlar ölümden korkmaz! (Yeni Ulus23, 23 Nisan 1954).

İnönü: İşte hukuk âlemi, işte profesörler, hepsinin önünde söylüyorum petrol kanununu karşılıklı taahhüt şeklinde görmek bir kapitülasyon devrini açmaktır. Biz bunu asla kabul etmeyiz (Yeni Ulus14, 14 Nisan 1954).

Ödenmemiş 200 milyon markın tediyesi şansölyenin samimi temasları ile ödenir diye umuluyordu. Fakat delegasyonun Türkiye ziyaretinden sonra derhal duyuldu ki Türkler yumuşamamışlardır ve başbakan eli boş gelmektedir (Yeni Ulus15, 15 Nisan 1954).

CHP genel başkanı İsmet İnönü bugün Malatya'da şu ilk seçim nutkunu vermişti: ilk seçim nutkumu Malatya'da veriyorum. Yalnız seçim bölgem olduğu için değil. 4 senelik muhalefet devrinde iktidarın en çok eziyet etmiş olduğu yerlerin arasında bulunduğu için (Yeni Ulus10, 10 Nisan 1954).

Zafer Gazetesinin 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasında yer verdiği haberler incelendiğinde ise haber metinlerinde inandırıcılığı arttırmak için alıntılara ve daha çok sayısal verilere sıkça başvurulduğu gözlemlenmiştir. Gazete, Demokrat Parti iktidarının faaliyetleri ile ilgili haberlerde açılışı yapılan limanlar, tarımsal üretim hacminde yaşanan değişim ile toplam yol ve köprü sayısını verilerle ifade etmiş ve böylece ikna edicilik açısından söylemi güçlü kılmaya çalışmıştır.

8 günde 3 limanın temeli atılıyor (Zafer17, 17 Nisan 1954).

Bir sürü yersiz iddialarla sanayi sahasında kaybettiğimiz başarıları tahrif eden CHP Genel Başkanı bu hareketleriyle Demokrat Parti iktidarına beslenen itimadı sarsamaz (Zafer18, 18 Nisan 1954).

Muhalefetin bin bir fitne ve yalanla diline dolandığı yabancı sermaye mevzuu (Zafer22, 22 Nisan 1954).

1949'da hububat istihsalı 5 milyon 350 bin tondu 1953'te bu tahsilat 14 milyon 300 bin tonu aşmıştır (Zafer16, 16 Nisan 1954).

Yollar: 4 yıl içinde devletin vilayet ve köy yollarının inşasında kaydedilen terakki ancak geçmişin topyekûn 26 yıl ile kıyaslanacak bir ehemmiyettedir. Köprüler: 1950'ye kadar 15 bin metre civarında idi 4 yılda 35 bin metre yani 7 defa daha az bir zamanda iki misline çıktı ve bu hız bütün safhalarda aynı tempoyu muhafaza etmiş bütçede de akıllarda durduran bir artış kaydolunmuştur.

Demokrat Parti'ye geçen vatandaşların adedi 875'e baliğ olmaktadır. Ayrıca dün yapılan Demokrat Parti mitingi de çok heyecanlı bir şekilde cereyan etmiştir (Zafer13, 13 Nisan 1954).

Sözcük Seçimleri

Haber içeriklerinde kullanılan kelimelerin seçimi, bir toplumun inançlarını ve ideolojisini belirlemesi açısından mikro yapının analizinde kullanılan başlıca unsurlardandır. Haberdeki aktörler hakkında toplumun yaygın kanaatini ve ideolojisini ortaya koyması açısından kelime seçimi oldukça önemlidir (Doruk, 2013: s.125). *Yeni Ulus* Gazetesinin 09 Nisan 1954- 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasında yer verdiği haberler incelendiğinde Demokrat Parti iktidarına yönelik haber içeriklerinde baskı, şiddet, tecavüz, şikâyet, ceza, mağdur, mahrum, hayat pahalılığı ve geçim sıkıntısı gibi sözcükler etrafında kurgulama ve genelleştirme yapıldığı ve

böylece okuyucuların haberleri belirli görüşler çerçevesinde okumasının amaçlandığı görülmektedir. Bu durum aşağıdaki haber içeriklerinde ortaya çıkmaktadır:

DP baskı ve şiddet politikasını arttırıyor (Yeni Ulus16, 16 Nisan 1954).

Mersin'de Demokrat Partililer İnönü'nün otomobiline tecavüz etti (Yeni Ulus19, 19 Nisan 1954).

Hayat pahalılığı karşısında hükümetin haksızlığından işçi konfederasyonu şikâyetçi (Yeni Ulus22, 22 Nisan 1954).

Vatandaş kanaatinden dolayı ceza görmeyecek (Yeni Ulus20, 20 Nisan 1954).

İşçilerin zam ve ikramiyeden mahrum bırakılması karşısında -işçinin her bakımdan mağdur ve mahrum mevkide bırakıldığı bir hakikattir- deniliyor (Yeni Ulus22, 22 Nisan 1954).

Memur vatandaşlara hayat pahalılığı ve geçim sıkıntısı karşısında hükümetçe verilen ikramiyelere karşılık işçilere hiçbir yardımın yapılmamış olması tebliğde üzüntüyle belirtilmektedir (Yeni Ulus22, 22 Nisan 1954).

Zafer Gazetesi ise 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında 1954 Türkiye genel seçimleri ile ilgili ana sayfasında yer verdiği haberleri fitne, tahrif, yalan ve zehirli iddia gibi kavramlar üzerinden anlamlandırmaktadır. Bu durum aşağıdaki haber içeriklerinde görülmektedir:

İnönü hakikatleri tahrif etmektedir (Zafer18, 18 Nisan 1954).

İnönü'nün iddiaları baştanbaşa yalandır (Zafer23, 23 Nisan 1954).

Başvekil 'in zehirli iddialara cevabı (Zafer25, 25 Nisan 1954).

Bir sürü yersiz iddialarla sanayi sahasında kaybettiğimiz başarıları tahrif eden CHP Genel Başkanı bu hareketleriyle Demokrat Parti iktidarına beslenen itimadı sarsamaz (Zafer18, 18 Nisan 1954).

Muhalefetin bin bir fitne ve yalanla diline dolandığı yabancı sermaye mevzuu (Zafer22, 22 Nisan 1954).

Gazetelerin sözcük seçiminde benimsedikleri ideolojiyi olumlayan ancak karşı ideolojiyi olumsuzlayan bir yaklaşım gözlemlenmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada 09 Nisan 1954 - 2 Mayıs 1954 tarihleri arasında dönemin ulusal gazetelerinden Zafer ve Yeni Ulus gazetelerinin 1954 Türkiye genel seçimlerini konu alan ayrıntılı haber sunumları eleştirel söylem analizi kapsamında incelenmiştir. Yapılan analizlerde belirlenen iki gazete arasında haber söylemi üretme açısından benzerlikler tespit edilmiştir. Gazetelerin haber içeriklerinin haberi yapan gazetenin ideolojik bakış açısına göre okuyucuya sunulduğu bu bakış açısına uygun bir söylem üretildiği görülmüştür. Buna göre Zafer gazetesinin hükümetin yürüttüğü yatırım ve kalkınma politikalarını eleştirel dilden uzak bir biçimde ana olay olarak haber içeriklerinde sunduğu, Yeni Ulus gazetesinin ise Demokrat Parti'nin yanlış politikalar ile özellikle işçileri ekonomik olarak zor duruma sokan, baskı ve şiddet yanlısı bir tutum sergileyen parti olarak sunduğu görülmüştür. Gazetelerin haber içeriklerinde ve ana olay sunuş biçiminde bu yönüyle bir ortak tutum sergilenmektedir. Bu sonuca göre farklı ideolojilere sahip yazılı basın kuruluşlarının söylem ve ideolojiler üzerinden gerçekliği yeniden inşa ettikleri söylenebilir. Bu sonuç mevcut literatür bulgularıyla da tutarlıdır. Sarıkaya (Sarıkaya, 2020) çerçeve kuramından hareketle Türkiye'nin uyguladığı sınır politikasının Cumhuriyet ve Sabah gazetesine yansımalarını incelediği araştırmasında hükümete yakın

Sabah gazetesinin hiçbir haberinde hükümeti eleştirmediği buna karşın *Cumhuriyet* gazetesinin ise haber içeriklerinin daha çok eleştirel olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde *Zafer* Gazetesi'nin haberlerinin hiçbirinde Demokrat Parti hükümetini eleştirmemesi olağan bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırma sonucuna göre gazeteler benimsedikleri ideolojiye göre ön plana çıkarmak istedikleri bilgiye vurgu yapmaktadırlar. Kendi ideolojilerinin karşıt görüşüne ilişkin haberlerde ise enformasyon eksiltimine başvurmakta ve haberleri bağlamından kopararak kurgulamakta veya bu haberlere hiç yer vermemektedirler. Bu sonuç Günay (Günay, 2022) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Söz konusu araştırmada gazetelerin sahip oldukları ideoloji doğrultusunda ön plana çıkarmak istedikleri bilginin altını çizdiği ve karşıt görüş ile ilgili haberlerde enformasyon eksiltimine veya kurgulamaya yer verdiği ifade edilmektedir.

Araştırma sonucuna göre 1954 seçimlerinde her iki gazetenin de Demokrat Parti hükümetinin iç ve dış politikasını kendi ideolojik görüşleri doğrultusunda ele aldığı gözlemlenmiş ve bu ideolojik bakışa göre olaylara farklı anlamlar yükledikleri tespit edilmiştir. Haber başlıkları, haber girişleri, haber içeriklerinde kullanılan kelimeler ve vurgular ile haberle ilişkilendirilen fotoğraflardaki temalar gazetelerin gerçekliği kendi ideoloji ve bakış açılarıyla yeniden inşa ettiklerini göstermektedir. Dolayısıyla söylemi aktaran gazetelerin ideolojik olarak kendilerini konumlandırma biçimleri, haberlerin aktarımında etkin bir rol oynamaktadır. Medyada yer alan haberlerin tarafsızlığı ve güvenilirliği her dönemde tartışma konusu olmuştur. Bu durum çeşitli araştırma bulgularıyla da ortaya konulmaktadır. Bu araştırmalardan birinde Öztunç (2021) Türkiye'de medyanın kendisine has ideolojik yaklaşım biçiminin haber içeriklerinde tarafsızlık ilkesinden sapmada etkili olduğunu, dolayısıyla gazetelerin haber içeriklerini kendi ideolojik bakış açılarına göre ele aldıklarını ve bu haberleri ideolojik eksenleri üzerinden değerlendirdiklerini ifade etmektedir. Söz konusu araştırmada hükümete yakın *Sabah* gazetesinin hükümetin söylemlerini, muhalif *Sözcü* gazetesinin ise muhalif partilerin söylemlerini ön plana çıkaracak biçimde haber içerikleri sunduklarını ortaya koymuştur. Arkan ve Rençber (2018) tarafından ortaya konulan sonuçlar da bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Araştırmacılar 2017 yılında gerçekleştirilen anayasa referandumu öncesinde referanduma ilişkin haberlerin Türk yazılı basınında yansımalarını inceledikleri çalışmalarında *Sabah* gazetesinin Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Başbakan Binali Yıldırım'ın konuşmalarını, *Sözcü* gazetesinin ise Hayır cephesinde yer alan muhalefet liderlerinin söylemlerini ön plana çıkardıkları ve haber içeriklerinde kendilerini buna göre konumlandıkları sonucuna varmışlardır.

Çalışma sonucuna göre haber içeriklerinde söylemin ideolojik şekillenmesi, olayın taraflarının görüşlerine ne sıklıkta yer verildiği, hangi haberlerin ön sayfada manşet olarak ya da iç sayfalarda normal, günlük bir olay olarak verileceği gibi kararlar gazetelerin, taraf oldukları iktidar veya iktidar ilişkilerine göre oluşturulduğu görülmüştür. Buna göre her iki gazete de haber metninde vermek istediği ideolojiyi kullandığı kelime ve cümle yapılarıyla tasarlayarak örtük olarak vermektedir. Bu bağlamda *Yeni Ulus* gazetesinin haber içeriklerini Demokrat Parti'nin iç ve dış politikada aldığı kararlarla ülkeyi geri dönülemez bir noktaya getirdiği, *Zafer* Gazetesi ise CHP'nin bu iddialarının yalan olduğu konusunda toplumsal iknayı sağlama aracı olarak kullanmaktadır. Bu durum siyaset ve yazılı basın arasındaki ilişkiyi ortaya koymasından önemlidir. Bu sonucu destekler nitelikte bir çalışmada Pandır ve arkadaşları (2015) Suriyeli sığınmacıların Türk basınındaki temsilini inceledikleri çalışmalarında hükümete yakın *Sabah* gazetesinin Suriyeli sığınmacılara

yönelik olumlu yaklaşımıyla hükümetin yaklaşımı arasında paralellik bulunduğunu, *Sözcü* gazetesinin Suriyeli sığınmacılar konusundaki olumsuz yaklaşımıyla muhalefet partilerinin yaklaşımı arasında paralellik bulunduğunu, buna göre *Sabah* gazetesinin hükümet söylemlerine yakın bir dili kullandığını *Sözcü* gazetesinin daha çok muhalif siyasal söylemler üzerinden haber içerikleri ürettiğini tespit etmiştir. Mevcut literatür bulgularından hareketle gazetelerin haber başlığı ve içerikleri incelendiğinde gazeteler arasında ciddi bir ideolojik ayrım olduğu göz önüne çıkmaktadır. Gazetelerin haber içerikleriyle kendi ideolojik yaklaşımları paralellik göstermektedir (Öztunç, 2021).

Bu çalışma iki gazete ile sınırlı olduğu için ulaşılan sonuçlar eleştiriye açık sonuçlardır. Bu nedenle sonraki araştırmacılar farklı ideolojik görüşlere sahip diğer gazeteleri ve köşe yazarlarını kapsayacak şekilde araştırmayı genişletmeleri önerilmektedir.

Kaynakça

- (2022). Erişim tarihi 21 Kasım www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/1954MilletvekiliSecimi/1954_Secim_Sonuclari.pdf
- Ahmad, F. (2015). *Demokrasi Sürecinde Türkiye*. Hil Yayınları.
- Ahmad, F. (2017). *Modernleşen Türkiye'nin Oluşumu*. Kaynak Yayınları.
- Akandere, O. (2010). 1946 Genel Seçimleri ve Sonuçları üzerinde İktidar ve Muhalefet Partileri Arasında Yapılan Tartışmalar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 26(76), 1-126.
- Akbulut, D. A. (2002). *Genel Türk Tarihi Ansiklopedisi*. Yeni Türkiye Yayınları.
- Albayrak, M. (2004). *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti*. Phoenix Yayınları.
- Arklan, Ü., & Rençber, H. (2018). 16 Nisan 2017 Anayasa Referandumu Öncesi Sürecin Türk Yazılı Basınındaki Yansıması: Hürriyet, Sabah ve Sözcü Gazeteleri Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 224-249.
- Bakacak, A. (2013). 1950 Seçimleri Sonrası Ulus Gazetesi'nin Muhalefete Geçışı. *Atatürk Yolu Dergisi*, 13(51), 541-561.
- Balcı, M., & Karadeniz, Y. (2018). Çiftçiye Topraklandırma Kanunu Tartışmalarının Siyasetteki Muhalif Oluşuma Etkisi ve Demokrat Parti'nin Kuruluşu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 271-279.
- Bayçu, S. U. (2013). *Geleneksel ve Sosyal Medya İçin Yazarlık*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çakır, H., & Yavalar, D. E. (2017). Demokrat Parti İktidarı ve Basın. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 1-14.
- Çavdar, T. (2019). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi*. İmge Kitabevi.
- Dağıtmaç, M. (2015). *Sosyal medya bizi neden kullanır?* Metamorfoz Yayıncılık.
- Doruk, Ö. (2013). Disiplin Toplum ve Haber Söylemi: Gökkuşuğu Derneği'nce Yapılması Planlanan Yürüyüşün Engellenmesine İlişkin Haberlerin Çözülmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 106-132.
- Erdoğan, İ. (1999). *Dördüncü Gücün İlettiği: Amerikan Örneği*. Afa Yayınları.
- Erdoğan, İ., & Korkmaz, A. (2005). *Öteki Kuram*. Erk Yayınları.

- Erkmen, A. (2018). Türkiye’de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3), 1225-1247.
- Fidan, Z. (2016). *Teknoloji ve Siyasal İletişim*. LiteraTürk Academia Yayınları.
- Girgin, A. (2003). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiği*. İnkılap Yayıncılık.
- Gözübüyük, Ş. A. (2003). *Anayasa Hukuku*. Turhan Kitabevi.
- Guibernau, M. (1997). *Milliyetçilikler: 20. yüzyılda ulusal devlet ve milliyetçilikler*. Sarmal Yayınevi.
- Günay, İ. E. (2022). Van Dijk’in Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Azerbaycan ve Ermenistan Arasındaki Savaşa İlişkin Le Monde ve Le Figaro’da kullanılan Haber Başlık ve Girişlerinin Analizi. *Aksaray İletişim Dergisi*, 4(1), 46-65.
- İnan, A. (1998). *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karaman, M. A. (2018). Fransız İhtilali’nin Osmanlı İmparatorluğu’na Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 44, 62-79.
- Karpat, K. (2012). *Türk Demokrasi Tarihi*. Timaş Yayınları.
- Koçak, C. (2014). *Resmî Tarihe Meydan Okuyorum*. Timaş Yayınları.
- Lijphart, A. (1986). *Çağdaş Demokrasiler*. Türk Demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği Yayını.
- Özgen, M. (2004). *Türkiye’de Basının Gelişimi ve Sorunları*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Öztunç, M. (2021). COVID-19 Pandemi Süresince Türkiye’nin Aldığı Ekonomik Tedbirlere Yönelik Haberlerin Söylem Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(1), 231-255.
- Pandır, M., Efe, İ., & Paksoy, A. (2015). Türk basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, 24. <https://doi.org/10.17829/midr.20152419995>
- Sarıkaya, T. (2020). Çerçeveleme Kuramı Bağlamında Türkiye’nin Suriyeli Göçmenlere Avrupa Sınırlarını Açmasının Gazetelere Yansıması: Sabah ve Cumhuriyet Gazetesi Örnekleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 12(4), 402-414.
- Şenel, A. (2001). *Çağdaş Siyasal Akımlar*. İmaj Yayınevi.
- Suiçmez, M. (2018). Medyada Kadın Bedeninin Ötekileştirilmesi: Victoria’s Secret Modeli. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 3(2), 67-84.
- Timur, T. (1991). *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*. İletişim Yayınları.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. Remzi Kitabevi.
- Türk, H. S. (1995). Demokratik Rejimlerde Seçim Kanunları ve Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Kanunu Önerisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44(1), 552-563.
- Ulum, Ö. G. (2016). Gazete İdeolojileri: Basılı Gazetelerdeki Suriyeli Sığınmacılar Hakkındaki Haberlerin Eleştirel Söylem Analizi. *Electronic Turkish Studies*, 11(15), 41-552.

- Uran, H. (2008). *Meşrutiyet, tek parti, çok parti hatıralarım, 1908-1950: Anı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Van Dijk, T. A. (1991). *The Interdisciplinary Study of News as Discourse. A Handbook of Qualitative Methodologies for Mass Communication Research*. Routledge.
- Van Dijk, T. A. (1997). *The Study of discourse. Discourse as structure and process*. Sage Publications.
- Van Dijk, T. A. (2009). *Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach, In Ruth Wodak & Michael Meyer (Eds.)*. Sage.
- Yavalar, D. E. (2016). *Demokrat Parti Döneminde Muhalif Mizah Basını: 41 Buçuk, Dolmuş, Taş, Karikatür, Taş-Karikatür Dergileri Üzerine Bir İnceleme* Erciyes Üniversitesi]. Kayseri.
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 10 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 11 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 14 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 15 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 16 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 18 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 19 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 20 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 22 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 23 Nisan).
- Yeni Ulus Gazetesi (1954, 24 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 10 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 12 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 13 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 15 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 16 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 17 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 18 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 20 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 22 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 23 Nisan).
- Zafer Gazetesi (1954, 25 Nisan).
- Zürcher, E. J. (2016). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İletişim Yayınları.

Investigation of the Discussions of Political Parties through Newspapers in 1954 Elections

Mehmet SUIÇMEZ (Asst. Prof. Dr.)

Extended Abstract

Democracy is the participation of the public or the nation in the many stages of the state mechanism. Although many systems are far from meeting the public expectations, democratic forms of government have responded to these demands. Society seeks solutions to its problems through elections, one of the basic elements of democracy. Democracy has enabled the people by allowing them a say in the government. Thanks to the concept of democracy in the sense of popular sovereignty, undesirable leaders have lost their power through elections. For this reason, political parties are the main actors for the functioning of the system in countries governed by democracy. Political parties representing different ideas compete to attain power. In today's democracies, political parties are institutions that build the bridge between the public and the state and bring them closer together. Democracy is a process that takes place through elections. Political parties make use of the power of the press to win the people's vote during elections. They strive to persuade the public through the press. With the elections in 1946, Türkiye finally phased into the real sense of democracy. The end of World War II brought about the introduction of a multi-party life in Türkiye. Before World War II, democracy could not be implemented in any real sense in Türkiye and Europe. Power was often concentrated in the hands of a single person. However, Türkiye positioned itself on the side of the allied states right after World War II. Türkiye wanted to leave one-party government behind by taking part in the democracy front. The interest in democratic administrations in the world mobilized a group of party members within Republican People's Party (CHP). A group of politicians who left CHP came before the people to establish a new party. Politicians who had gathered under the umbrella of the Democratic Party entered the elections for the first time in 1946. With the advantage of being the ruling party, CHP won against the Democratic Party in the first elections. Since the Democratic Party was newly established and was not sufficiently organization throughout the country, it could not attain the desired results in the elections. The Democratic Party participated in the 1950 general elections more prepared against CHP, which carried out its election activities by using the state's facilities at a high level. The Democratic Party conducted a strong campaign against CHP led by İsmet Pasha, throughout the country. The Democratic Party had become an alternative party for citizens under the existing negative environment. The 1950 general elections were held with less hassle than the 1946 general elections. There was a very high turnout in the elections, and 80 percent of the public went to the polls. The Democratic Party, which entered the elections with the "Enough! The nation has the say." slogan, won the elections in many cities. While the Democratic Party was going through the 1954 elections, it wanted to join NATO as a result of the rapprochement with the United States of America. The government, which turned the Korean War into an opportunity, sent a large number of soldiers to Korea, surpassed only by the United States. The United States, which did not leave Türkiye's support in Korea unrequited, made attempts for Türkiye to become a member of the union by using its weight in NATO. As a result of these initiatives, Türkiye was included in NATO shortly after. The developments in industry between 1950 and 1954 under the Democratic Party government were

also seen in agriculture. Mechanization in agriculture increased the yield from the soil. The increase in the product increased export revenues. The government received the appreciation of the public with its investments in education, health, and transportation. By 1954, the press criticized some practices of the Democratic Party. Due to this situation, some disagreements arose between the press and politicians. The government restricted the freedom of journalists in response to their criticism, and the editor-in-chief of the Halkçı newspaper, Hüseyin Cahit Yalçın, over seventy years old, was even sent to prison for his articles. During these years, some journalists sharply opposing the government were accused of being communists. From time to time, the press was also exposed to the same. This attitude of the Democratic Party towards the press led to the reaction of the intellectuals. Many intellectuals who supported the government lost their interest in the Democratic Party over time. Although the intellectuals' support for the Democratic Party decreased, the economic success and the public's quality of life improvements increased the support for the government. However, the polarization between the government and the opposition emerged clearly. Even the residences and socializing places of CHP and Democratic Party supporters were differed. In his campaign prior to the elections of May 2, 1954; İsmet İnönü made his first election speech in Malatya on April 9th while Adnan Menderes appeared before the public in Erzurum on April 19th. While İnönü accused the Democratic Party and its leader of being careless and unplanned at rally squares, the ruling party emphasized the CHP's practices during the single-party period, underlining that the party was the enemy of freedom. CHP accused the Democratic Party of transforming the country from being national into a place where foreign powers easily moved, underlining their criticism of the Foreign Capital Encouragement Law and the Petroleum Law. The public did not give credence to the accusations against the Democratic Party based on the authoritarian attitude of the CHP in the past and voted accordingly. While the 1954 general elections were approaching, some media outlets unconditionally supported the Democratic Party, while others defended the opposition's rhetoric. In this study, the detailed news presentations of the national newspapers of the period, Zafer and Yeni Ulus, on the 1954 general elections between April 9th and May 2nd, 1954, were examined. In the study, the news was analyzed based on Van Dijk's critical discourse analysis management. It can be concluded that the way newspapers presented the news to their readers was according to their own ideological perspectives.

Keywords: Democratic Party, Press, Republican People's Party, 1954 General Elections.

Bu makale **intihal tespit yazılımlarıyla** taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by **plagiarism detection softwares**. No plagiarism detected.

Bu çalışmada "**Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi**" kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the "**Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive**" were followed.

Araştırma tek bir yazar tarafından yürütülmüştür.

The research was conducted by a single author.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile **çıkar çatışması** bulunmamaktadır.

There is no **conflict of interest** with any institution or person within the scope of the study.